

ÇOCUK TESLİMİ
VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ
KURULMASINA DAİR İLAM
VE TEDBİR KARARLARININ
YERİNE GETİRİLMESİ
SÜRECİNE
İLİŞKİN REHBER

ÇOCUK TESLİMİ
VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ
KURULMASINA DAİR İLAM
VE TEDBİR KARARLARININ
YERİNE GETİRİLMESİ
SÜRECİNE
İLİŞKİN REHBER

ARALIK 2023

YAZARLAR

Prof. Dr. Arzu İçaęasioęlu oban

Prof. Dr. zcan Yaęcı

Doç. Dr. Zuhai Yeniçeri Kökdemir

Dr. Öęr. Üyesi Aybüke Basım

Murat Binici, (ADMHDB* Başkan Yardımcısı)

Emre zcan, (ADMHDB ocuk Hizmetleri Daire Bařkanı)

Ceyhan Temizkan, (ADMHDB Tetkik Hkimi)

Mehmed Burak Bilgili, (ADMHDB Tetkik Hkimi)

Tanış Őenol, (ADMHDB Sosyal alışmacı)

İsmail elik, (ADMHDB Sosyal alışmacı)

Büřra Durak, (ADMHDB Sosyal alışmacı)

Bu eser Adalet Bakanlığı, UNICEF Türkiye ve Bařkent Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (CEKAMER) paydaşlığında yürütülen çalışmalar neticesinde hazırlanmıştır. *Bu eserde yer alan görüşler yazarlarına ait olup, adı geçen kurumların resmi görüşünü yansıtılmamaktadır.*

*ADMHDB: Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Yılmaz TUNÇ

Adalet Bakanı

Anayasamızın 41 inci maddesinde; "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır." şeklinde hükümlere yer verilerek çocuğun ana ve babasıyla kişisel ilişki kurma hakkı Anayasal güvence altına alınmıştır.

Bakanlığımızın Mayıs 2019 tarihli Yargı Reformu Stratejisinde yer alan hedef ve faaliyetlerle; hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, hak ve özgürlüklerin daha etkin korunup geliştirilmesi, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının güçlendirilmesi, sistemin şeffaflığının artırılması, yargısal süreçlerin basitleştirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, savunma hakkının güçlendirilmesi ve makul sürede yargılanma hakkının daha etkin korunması amaçlanmış olup, bu hedefleri gerçekleştirmek için Bakanlığımız tarafından birçok adım atılmıştır.

Yargı Reformu Stratejisinde, aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların yargısal çözümü sürecinde uyuşmazlıkları derinleştiren uygulamaların kaldırılmasına yönelik hedef kapsamında; çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının icra müdürlüklerinin görevi olmaktan çıkartılması ve bu işlemin harç alınmaksızın uzmanlar vasıtasıyla yapılmasının sağlanması yönünde faaliyete yer verilmiştir.

Bu hedef doğrultusunda yürütülen çalışmalar kapsamında 30 Kasım 2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinin yerine getirilmesi usulüne ilişkin çok önemli mevzuat değişiklikleri yapılmıştır.

7343 sayılı Kanunla 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yapılan düzenleme sonucunda; daha önce icra yoluyla zorla yerine getirilen çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair îlâm veya tedbir kararları, artık belirlenen teslim mekânlarında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri, bu müdürlüklerin bulunmadığı yerlerde ise Bakanlığımızca belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir. Yeni uygulamada çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemler, çocuğun üstün yararı dikkate alınarak çocuk dostu şekilde oluşturulan çocuk görüşme merkezlerinde uzmanlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik de 4 Ağustos 2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yapılan düzenlemeler doğrultusunda, 4 Nisan 2022 tarihinde 11 il merkezinde yeni uygulamaya başlanmış olup, 8 Mayıs 2023 tarihi itibarıyla de tüm Ülkede çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri belirlenen yeni usule göre yerine getirilmeye başlanmıştır.

Çocuk görüşme merkezleri mümkün olduğunca çocukların ebeveynleri ile kaliteli zaman geçirmesine imkân sağlayacak park, bahçe ve içerisinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü yerler içerisinde ya da bu yerlere yakın olacak şekilde belirlenmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin işlemler, öncelikle taraflarla ve çocuklarla iletişim kurularak ve daha çok rızaya dayalı olarak yerine getirilmektedir. İhtiyaç halinde taraflara doğru ebeveynlik rolleri ve bu süreçte nasıl davranmaları gerektiği konusunda danışmanlık da verilmektedir. Uygulamayla, çocukların fiziksel ve ruhsal sağlıklarının boşanma sürecinin olumsuz etkilerinden korunması amaçlanmıştır.

Söz konusu uygulamanın çocuğun üstün yararına uygun şekilde yerine getirilebilmesi için mevzuat hükümlerinin yürürlüğe konulmasının yanı sıra, uygulayıcılara yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetleri ile konuya ilişkin hassasiyet ve özenlerinin artırılması da son derece önemlidir. Bu kapsamda, Bakanlığımız tarafından çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde görev alan müdür, uzman ve zabıt kâtiplerinin mevzuatı ve iş akışı adımlarını öğrenmeleri, ayrıca bu konuda bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla çok sayıda yüz yüze ve çevrim içi eğitim verilmiştir. Verilen eğitimleri tamamlayıcı nitelikte hazırlanan "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecine İlişkin Rehber" de uygulayıcıların, söz konusu işlemleri usulüne uygun ve çocuğun üstün yararını esas alacak şekilde yerine getirebilmeleri amacıyla hazırlanmıştır.

Bu değerli çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen akademisyenlere ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığımıza katkıları için teşekkür eder, Uygulama Rehberinin çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinin yerine getirilmesinde görev alan tüm uzman ve yardımcı yargı personeline çalışmalarında yardımcı olmasını temenni ederim.

ÖNSÖZ

“Anayasamız uyarınca her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Anayasada güvence altına alınan kişisel ilişkinin çocukların üstün yararını gözetecek şekilde mahkemelerce kurulması ve kurulan kişisel ilişki kararlarının aynı hassasiyetle yerine getirilmesi gerekmektedir. ”

10 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan “Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile kurulan Başkanlığımız bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görev alanlarından biri de çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik faaliyetleri yürütmektir.

30.11.2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yapılan yasal değişiklik sonucu öngörülen yeni uygulama kapsamında, daha önce icra yoluyla yerine getirilen çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâm veya tedbir kararları, artık belirlenen teslim mekânlarında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri, bu müdürlüklerin bulunmadığı yerlerde ise Bakanlığımızca belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır.

Velayet ve kişisel ilişki düzenlemesi yapılırken göz önünde tutulması gereken temel ilke çocuğun üstün yararı ilkesidir. Çocuğun üstün yararı belirlenirken onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gerekir. Ana ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumları, çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur. Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 3. ve 6. maddeleri idrak çağındaki çocukların kendilerini ilgilendiren konularda

görüşlerinin alınmasını ve görüşlerine gereken önemin verilmesini öngörmektedir. Çocuğun üstün yararı gerektirdiği takdirde görüşünün aksine karar verilmesi de elbette mümkündür.

Aile mahkemeleri tarafından çocuğun üstün yararı göz önünde tutularak verilen velayet ve kişisel ilişki kurulmasına dair kararları yerine getiren kişilerin de aynı hassasiyeti gözetmesi önem arz etmektedir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirildiği çocuk görüşme merkezleri mümkün olduğunca çocukların ebeveynleri ile kaliteli zaman geçirmesine imkân sağlayacak parklara, bahçelere yakın veya içerisinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü yerler içerisinde belirlenmiştir. Çocuk dostu olarak oluşturulan bu merkezlerin fiziki koşullarının yanında diğer bir önemli husus da taraflarla ve çocuklarla iletişim kurarak kararların gereğini yerine getiren uzmanların sürece ilişkin hukuki ve iletişim bilgi ve becerisi ile mesleki gayreti, bu kapsamda çocukların anne ve babaları arasındaki boşanma süreçlerinin olumsuz etkilerinden korunmaları, boşanma süreci ve sonrasında örselenmelerinin önüne geçilmesi, ebeveynleri veya yakınları ile sağlıklı ilişki kurmaları ve hayatlarına kaldıkları yerden sevgiyle devam etmelerini sağlamak için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin kazandırılmasıdır.

Başkanlığımız ve UNICEF işbirliği ile hazırlanan uygulama rehberinde; çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarında görev alan çocuklarla uzmanların sağlıklı iletişim kurarak boşanma sürecinin olumsuz etkilerinden, ebeveynleri arasındaki çatışmalardan çocukları olabildiğince uzak tutmak, onlara adli süreçleri hissettirmeden ebeveynleri ile görüşmelerini, temasta bulunmalarını sağlamak, yine ebeveynler bakımından annelik ve babalık duygularını yaşamalarını sağlayabilmeye yönelik bilgi ve becerileri kazandırarak hizmet kalitesinin artırılmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Uygulama rehberinin ortaya konulmasında emeği geçen akademisyenler ile katkılarını sunan başkan yardımcısı, başkan, hâkim ve uzmanlarımıza teşekkür ederiz.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI SÜRECİNDE HUKUKİ VE İDARİ İŞLEYİŞ..... 13

- 1.1. Çocuk Kavramı 13
- 1.2. Çocuğun Üstün Yararı Kavramı..... 14
- 1.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Kavramları..... 15
- 1.4. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam veya Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi 17
  - 1.4.1. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi konusuna kanuni düzenlemeler açısından tarihsel bir bakış..... 18
  - 1.4.2. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili genel bilgiler 20
  - 1.4.3. Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi..... 22
  - 1.4.4. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi 28
- 1.5. Müdürlüğün işlem ve kararlarını şikayet 37
- 1.6. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet..... 38

BÖLÜM II

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI İŞLEMLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE İHTİYAÇ DUYULABİLECEK BİLGİ VE BECERİLER 41

- 2.1. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecinde İhtiyaç Duyulabilecek Bilgiler 42
- 2.2. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecinde İhtiyaç Duyulabilecek Beceriler 53

BÖLÜM III

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ SÜRECİNE İLİŞKİN SIKÇA SORULAN SORULAR VE YANITLARI..... 57

- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kavramları arasındaki fark nedir?.....57
- Hak sahibi ve yükümlü kavramları nedir?.....57
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması için başvuruda olması gereken evraklar nelerdir? 57
- Başvuru evraklarında kararın kesinleşmesi aranmalı mıdır? 58
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi için müdürlüğe kimler başvurabilir? 58
- Yükümlü veya hak sahibi yerine çocuğun üçüncü bir kişi tarafından görüşme merkezine teslimi ya da merkezden geri alınması yapılabilir mi?..... 58
- Hak sahibinin kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesi için Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'ne (ADM) başvurusunun ardından çocuğu almaya gelmeyeceğini bildirmesi halinde mahkeme kararı düşer mi? 59
- "Haklı mazeret" nedir? Kim tarafından belirlenir?.....59
- Dosya açıldıktan sonra taraflarla iletişime geçme işleminde kimler görev almaktadır?.. 60
- Açılan dosyada yükümlünün adres ve iletişim bilgisinin olmaması durumunda nasıl bir yol izlenmelidir?..... 60
- Hak sahibinin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir müdürlüğe başvurması hâlinde nasıl bir yol izlenmelidir?..... 60
- Hak sahibi yerine avukatı başvuru yapabilir mi? Eğer yapabilirse vekâletnamede baro pulu gerekli midir? Vekâletnamede çocuk teslimi işlemini gerçekleştirmek için ayrıca bir karar olmalı mıdır? 61
- Hak sahibinin avukatı kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesi için müşterek çocukları teslim alıp yükümlüye iade edebilir mi?..... 61
- Dosya açılması sonrası yükümlü ile geçilen ilk iletişimde yükümlünün çocuğunu gösterdiğini beyan etmesi durumunda nasıl bir yol izlenmelidir?..... 61
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişkiye dair kararların yerine getirilmesinde görev alacak personeller kimlerdir?..... 61
- Dış kurumlarla doğrudan yazışma yapılabilir mi ve yapılacak yazışmalar (örneğin kolluk kuvvetleri veya araç talepleri gibi) standart olmalı mıdır? Yoksa her ADM'nin kendisi bu yazışmaların formatını oluşturabilir mi? 62

- Çocuk görüşme merkezinin güvenliği nasıl sağlanmalıdır? Her dosya için ayrı talep oluşturulmalı mı? 62
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki gerçekleştirilmesi işlemlerinde yapılan giderler nasıl karşılanmaktadır? 62
- 6284 sayılı Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrası gereğince uzaklaştırma kararı olan dosyalarda çocukla kişisel ilişki işlemleri ne şekilde yerine getirilmelidir? 62
- Yükümlü hakkında gizlilik kararı olması durumunda kişisel ilişki nasıl gerçekleştirilir? . 63
- Yükümlü lehine uzaklaştırma kararı verilmesi halinde yükümlünün refakatinde kurulan kişisel ilişki kararları nasıl yerine getirilmelidir? 63
- Yükümlünün kendisi ve müşterek çocuklar için hak sahibi hakkında uzaklaştırma kararı alması halinde işlemler nasıl yürütülmektedir?..... 63
- Tarafların her ikisinin de birbirine karşı uzaklaştırma kararı var ise, teslim süreci nasıl gerçekleştirilmelidir? 63
- Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararında gün ve saat belirlenmiş ise müdürlük tesis edilen gün ve saatte değişiklik yapabilir mi?..... 63
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarında gün ve saat belirtilmemiş ise nasıl bir yol izlenmelidir?..... 63
- Dosya açtırmak veya açık olan dosyada kişisel ilişki kurmak isteyen hak sahibinin başvurusu için bir süre kısıtlaması var mıdır?..... 64
- Hak sahibinin tutuklu/hükümlü olması durumunda işlemler nasıl gerçekleştirilmektedir? 64
- Şoför görevlendirilmesi gereken durumlar nelerdir? Görev yapan şoförler için ücret ödemesi nasıl yapılacak?..... 64
- Uzman dışındaki diğer personel her teslim sırasında teslim mekânında bulunmalı mıdır? 64
- Çocuk tesliminde yükümlüyü kaç defa aramak zorundayız?..... 64
- ADM'lerde çalışan tüm uzmanlar bu süreçte görev almak zorunda mı? Burada bir gönüllük söz konusu olabilir mi? 65
- Velayet kararında SİR yazarak görüş bildiren uzman aynı çocuk için çocuk teslimi sürecinde görev almak zorunda mıdır? Böyle bir durumda uzman tarafsızlığını kaybetmiş olur mu?.....65
- Çocuk görüşme merkezlerinde olması gereken standartlar nelerdir?.....65

- Boşanma ve velayete ilişkin dosyanın istinafta bulunması halinde nasıl bir yol izlenmelidir?..... 65
- Velayet değişikliği davalarında mahkeme kararının henüz kesinleşmediği, istinaf incelemesinde olduğu dosyalar için işlem yapılmalı mıdır?..... 66
- Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamın veya tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde yükümlünün çocuğu görüşme merkezine getirdiği, ancak çocuğun direnç gösterdiği durumlarda ne yapılmalıdır? 67
- Çocuğun hafta sonu eğitim veya sosyal aktivitesinin olması kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesine engel teşkil eder mi?..... 67
- Çocuk teslimi işlemlerinde teslim emri hangi durumlarda gönderilir? Teslim emrinde belirtilmesi gereken hususlar nelerdir? Kaç kez teslim emri çıkarılabilir?..... 68
- Çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin işlemlerde teslim emri hangi durumlarda gönderilir? Teslim emrinde belirtilmesi gereken hususlar nelerdir? Kaç kez teslim emri çıkarılabilir? 68
- Uzman eşliğinde teslim mekânında kişisel ilişki kurulmasına ilişkin verilen kararlar nasıl yerine getirilmelidir? 69
- Çocuk görüşme merkezinde güvenlik kamerası olması zorunlu mudur? Nereden temin edilir? 69
- Danışmanlık tedbiri hangi durumlarda talep edilebilir? Talep nereye yapılmalıdır?... 69
- Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri esnasında ÇKK'nun 41/C maddesinin sekizinci fıkrası ile ÇTY'nin 40. maddesi uyarınca verilen danışmanlık tedbiri kararları kim tarafından yerine getirilecektir 70
- Müdürlüğün işlemlerine ve kararlarına karşı şikâyet yoluna başvurulması durumunda süreç ne şekilde işleyecektir? Şikâyet üzerine verilen karar doğrultusunda müdürlükçe işlem tesis edilebilmesi için söz konusu kararın kesinleşmesi beklenmeli midir? ... 70
- Sulh hukuk mahkemesi tarafından kısıtlı/kısıtlı adayı ergin kişi ile diğer kişiler arasında kurulan kişisel ilişki kararının yerine getirilmesinde ADM görevli midir? 71
- Hak sahibi veya yükümlü teslim mekânı değişikliği hakkında talepte bulunabilir mi? 71
- Dosya hangi durumlarda kapatılabilir? 71
- Üçüncü kişi refakatinde verilen kişisel ilişki kararlarında üçüncü kişinin kim olacağı hususuna müdürlük karar verebilir mi? 71
- Yükümlünün çocuğu geri almaya gelmemesi ve çocuğun hak sahibinde kalması durumunda çocuğun yükümlüye tekrar verilmesi nasıl gerçekleşir?..... 72

- Yükümlünün çocuğu iade almaya gelemeyeceği durumlar için dilekçe ile bildirdiği kişi 18 yaşından küçük olabilir mi? 72
- Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişkinin tesisi için uzman listesinden görevlendirilen uzman ya da öğretmenlerin görevi kabul etmemeleri veya işlem için belirlenen yere gelmemeleri halinde nasıl bir yol izlenmelidir? 72
- Çocuğun akrabası çocukla kişisel ilişki kurmak üzere müdürlüğe başvurabilir mi? . 72
- Hak sahibi çocuğu istemediği için kişisel ilişki süresi bitmeden 1 gün önce çocuğu yükümlüye iade etmek istemesi halinde müdürlük işlemi gerçekleştirebilir mi? 72
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinde görev alan uzman listesindeki uzmanlara dosyanın tevzisi nasıl gerçekleştirilmektedir? Uzman listesinden görevlendirilen uzmanların teslim sürecinde tuttukları tutanaklar müdürlüğe nasıl ulaştırılmalıdır?..... 72
- Yükümlü taraf ve çocuğun yurt dışında bulunduğu durumlarda iletişim ve tebligat aşamaları nasıl yürümektedir?..... 73
- Çocuğun adresten alınması durumunda, çocuğu hak sahibine teslim merkezinde mi teslim etmek zorundayız? 74

BÖLÜM IV

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI SÜRECİNDE KULLANILACAK TUTANAKLAR 75

- 4.1. Çocuk Teslimi Tutanakları..... 75
- 4.2. Kişisel İlişki Kurulması Tutanakları 89

BÖLÜM I

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI SÜRECİNDE HUKUKİ VE İDARİ İŞLEYİŞ

1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kavramlarını incelemeye geçmeden önce, çocuk kavramından ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması önem taşır. Zira çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması ile bu konuları içeren aile mahkemesi tarafından verilen ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecinin anlaşılabilmesi için ele alınması gereken ilk temel kavram “çocuk”tur.

Çocuk kavramı, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun (ÇKK) “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ifade edilmiştir¹. Buna göre, ÇKK’nın uygulanmasında çocuk, genel olarak, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca bu genel tanımdan sonra kanun koyucu, “korunma ihtiyacı olan çocuk” ve “suça sürüklenen çocuk” şeklinde ikili bir ayırım da yapmıştır. Buna göre ÇKK m. 3/1-a düzenlemesi şu şekildedir:

Bu Kanunun uygulanmasında çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,
2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmektedir.

¹ Çocuk kavramına ilişkin doktrin tarafından yapılan tanımlar için örnek olarak ayrıca bkz. Akyüz, Emine: Çocuk Hukuku, 2. B., Ankara 2012, s. 98; Serozan, Rona: Çocuk Hukuku, 2. B., İstanbul 2005, s. 3; İnan, Ali Naim: Çocuk Hukuku, İstanbul 1968, s. 17.

Erginliğin kazanılması ise iki şekilde olabilmektedir. İlk olarak erginlik, Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 11. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, belli bir yaşa gelme yani on sekiz yaşın doldurulmasıyla söz konusudur. Ancak, erginliğin evlenme ile veya mahkeme kararıyla da kazanılabileceği unutulmamalıdır (TMK m. 11/2; TMK m. 12). Dolayısıyla çocukluğun bitişi, evlenme veya mahkeme kararıyla daha önce ergin olunmadıkça, on sekiz yaşın bitimi itibarıyla söz konusudur.

1.2. Çocuğun Üstün Yararı Kavramı

Çocuğun üstün yararı, çocuk hukukunun en önemli ilkelerinden biridir. Çocuğun üstün yararı kavramı hakkında, gerek pozitif dayanaklarında gerek doktrinde tek bir tanıma yer verilmediği görülmektedir.

Bu husus, çocuğun yararının çok çeşitli durumlarda söz konusu olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu yarar, çocuğun yaşı, yaşadığı çevre, bulunduğu sosyal koşullara göre değişmektedir². Bununla birlikte bir tanım verilecek olursa, çocuğun üstün yararı, "çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür biçimde geliştirilmesi, koruyup kollanmasıdır"³.

Çocuğun üstün yararı, çocuk hukukunun en önemli ilkelerinden biridir. Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde adeta bir kılavuz görevi görmektedir. Çocuğun üstün yararı en genel anlamıyla "çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür biçimde geliştirilmesi, koruyup kollanmasıdır".

Çocuğun üstün yararı başlı başına bir hak olmaktan ziyade, çocuk haklarının hayata geçirilmesinde adeta bir kılavuz görevi görmektedir⁴. Ayrıca çocuğun üstün yararı, özellikle de muhakeme ve anlama gücünün yeterince gelişmediği yaş dönemindeki çocuğun hukuken tam olarak tanınmayabilecek irade ve isteğinin yerini tutan, zayıf durumunu dengeleyen, toplumsal bir niteliği olan bir kavramdır⁵.

Çocuğun üstün yararı gereği, çocuğun yararları ile ana baba ya da diğer kişilerin yararlarının çatışması halinde çocuğun yararlarına öncelik tanınır⁶. Çocuğun üstün yararı ilkesi, ana ve babanın yanı sıra yasama organı, uygulayıcı konumda olan hâkimler, yönetsel makamlar veya öğretmenler gibi kimseler tarafından da dikkate alınmalıdır⁷.

² Akyüz, s. 48.

³ Akyüz, s. 48.

⁴ Serozan, s. 66.

⁵ Akyüz, s. 52-54.

⁶ Özdemir, Hayrunnisa/Ruhi, Ahmet Cemal: Çocuk Hukuku, Ankara 2012, s. 5; Serozan, s. 67.

⁷ Özdemir/Ruhi, s. 5; Akyüz, s. 49.

Çocuğun üstün yararı ilkesine, uluslararası metinler bakımından ilk olarak, “çocuğun çıkarları” şeklinde, 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi’nin 2. ilkesinde yer verilmiştir. Benzer şekilde bir ifadeyle bu ilke, 1979 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde de yer almaktadır.

Buna ek olarak çocuğun üstün yararı, uluslararası hukukta çocuk haklarını düzenleyen temel yasal metin olan 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (ÇHS) 3. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca bu kavram, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nde de yer almaktadır.

Öte yandan ulusal metinlere bakıldığında, Anayasa’nın (AY) 41/2. maddesinde, TMK’nın çeşitli maddelerinde ve ÇKK’nda bu ilkeye yer verildiği görülmektedir. Bu düzenlemelerden ÇKK’nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca, bu Kanunun uygulanmasında çocuğun haklarının korunması amacıyla, çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi gerekmektedir.

Son olarak, ileriki başlıklarda incelenecek olan çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi bakımından da çocuğun üstün yararı kavramının önemli olduğu belirtilmelidir. Zira 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile düzenlenen yeni hükümlerin merkezinde çocuğun üstün yararı kavramı bulunmaktadır. Nitekim bu yeni hükümlerin uygulanmasına ilişkin Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin (ÇTY) 6. maddesinin başlığı, çocuğun üstün yararadır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecinin temelinde çocuğun üstün yararının sağlanmasının temel bir ilke olduğunu hatırlayın.

1.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Kavramları

Çocuk teslimi, çocuğun teslimine ilişkin bir emri içeren ilam veya tedbir kararları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu kavramın ortaya konulabilmesi, buna ilişkin ilam veya tedbir kararının kaynağının belirlenmesine bağlıdır. Bunlar, velayet kararı, velayetin düzenlenmesi, değiştirilmesi ve kaldırılması talepleri, evlat edinme ve velayetin kaldırılıp çocuğun vesayet altına alınması şeklindedir⁸.

⁸ Mardin, Çağrı: Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası, Ankara 2019, s. 51; Ayrıca bkz. Özbay, İbrahim: Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Y. 2017/4, S. 2, s. 59 vd.

Çocuk teslimi, mahkeme tarafından velayeti kendisine bırakılmasına rağmen çocukla birlikte yaşamayan tarafa (hak sahibi), çocuğu fiilen yanında bulunduran ve ancak buna örneğin velayetin kaldırılması nedeniyle hakkı olmayan tarafın (yükümlü) çocuğu teslim etmesi⁹ şeklinde ifade edilir. Şayet çocuk, yükümlünün rızası ile hak sahibine teslim edilmezse, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi süreci işlerlik kazanacaktır. Çocuk teslimi bir kerelik yapılan bir işlemdir.

Çocukla kişisel ilişki kurulması bakımından ise, TMK'nun 182. maddesinin birinci fıkrası önem taşımaktadır. Zira bu hüküm uyarınca mahkeme, boşanma veya ayrılığa karar verirken ana ve babanın çocuk ile olan kişisel ilişkilerini de düzenlemektedir.

Kişisel ilişki, velayet kendisine verilmeyen taraf veya üçüncü kişi ile çocuk veya çocuklar arasında kurulan, belirli yer ve zamanda onlarla görüşme, birbirinden haberdar ve birbirlerinin yaşamında etkili olma, sevgi bağı kurma ve bu bağı devam ettirmeye yönelik bir ilişki şeklinde ifade edilmektedir¹⁰.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasını gerektiren davalar, sadece boşanma ve ayrılık davalarıyla sınırlı değildir. Nitekim kişisel ilişkinin kurulması, velayetin değiştirilmesi ve kaldırılması talepleri, çocuğun evlat edinilmesi, ana ve babanın evli olmaması, yabancı mahkeme tarafından verilmiş olan kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların tenfiz edilmesi bakımından da söz konusudur¹¹.

Çocukla kişisel ilişki kurulması aynı zamanda, ana, baba, üçüncü kişi ve çocuk¹² için bir haktır¹³. Bu doğrultuda, Anayasanın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41. maddesinin ikinci fıkrasında; her çocuğun, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Yine ÇTY'nin "Temel ilkeler" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrasında; çocuğun anne ve babası ile anne ve babasının da çocuk ile düzenli şekilde görüşme hakkına sahip olduğu hususu vurgulanmıştır. Bu hak, soybağından ziyade psikolojik ana baba olgusuna dayanır¹⁴. Psikolojik ana-baba, çocukla sevgiye, şefkate, saygıya, yol göstericiliğe, arkadaşlığa ve hoşgörüye dayanan destekleyici bir ilişkiyi içermektedir¹⁵.

⁹ Mardin, s. 51.

¹⁰ Özbay, İbrahim: Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Muhalefet Edenlerin Cezalandırılması (İİK m. 25/a; İİK m. 341), Haluk Konuralp Anısına Armağan, C. II, Ankara 2009, s. 320; Sarisözen, Serhat: İcra ve İflas Hukukunda Canlı Hacı, (Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2015, C. 10, S. 2, s. 53-97) s. 67. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Belgin Güneş, Derya: (Çocuk Koruma Kanununa Göre) Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi, Ankara 2022, s. 21 vd.; Mardin, s. 86 vd. .

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mardin, s. 96 vd.

¹² Belgin Güneş, Çocuk Teslimi, s. 24-25. Çocuk bakımından bu hak, ÇHS'nin 9. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca bu hak anayasal bir temel hak olup, AY m. 41/2'de, "Her çocuk (...) yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir." şeklinde düzenlenmiştir.

¹³ Akyüz, s. 199.

¹⁴ Akyüz, s. 199; Özbay, Ceza, s. 320.

¹⁵ Akyüz, s. 199.

Çocukla kişisel ilişki kurma hakkı, çocuk ile ana veya baba arasında (TMK m. 323-324) veya çocuk ile üçüncü kişiler (örneğin büyükanne, büyükbaba, kardeş) arasında da söz konusu olabilir (TMK m. 325). Ancak bu son durum, olağanüstü hallerin ve kurulacak kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine uygunluğu varsa mümkündür. Çocukla kişisel ilişki, mahkeme tarafından belirlenen zamanlarda yerine getirilmesi gereken bir süreçtir.

Çocuk teslimi, mahkeme tarafından velayeti kendisine bırakılmasına rağmen çocukla birlikte yaşamayan tarafa (hak sahibi), çocuğu fiilen yanında bulunduran ancak buna hakkı olmayan tarafın (yükümlü) çocuğu teslim etmesidir. Yükümlü, çocuğu hak sahibine teslim etmezse çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi süreci işlerlik kazanacaktır. Çocuk teslimi bir kerelik yapılan bir işlemdir.

Kişisel ilişki, velayet kendisine verilmeyen taraf veya üçüncü kişi ile çocuk veya çocuklar arasında kurulan, belirli yer ve zamanda onlarla görüşme, birbirinden haberdar ve birbirlerinin yaşamında etkili olma, sevgi bağı kurma ve bu bağı devam ettirmeye yönelik bir ilişkidir. Çocukla kişisel ilişki kurma hakkı, çocuk ile ana veya baba arasında veya çocuk ile üçüncü kişiler (örneğin büyükanne, büyükbaba, kardeş) arasında da söz konusu olabilir.

1.4. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam veya Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi

Aile mahkemeleri tarafından verilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi, 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na eklenen yeni hükümlere (m. 41/A vd.) göre söz konusu olacaktır.

İlk olarak, bu yeni sistemin yürürlüğe girmesine kadar geçen süreçte, anılan ilam ve tedbir kararlarının hangi hükümler uyarınca yerine getirildiği ve konuya ilişkin mevzuat değişikliği çalışmalarından kısa da olsa bahsedilecektir.

Daha sonra, ÇKK'nun 41/A vd. hükümleri çerçevesinde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili genel bilgiler verilecektir.

Son olarak, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi; çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi; çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet konuları incelenecektir.

1.4.1. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi konusuna kanuni düzenlemeler açısından tarihsel bir bakış

İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların yerine getirilmesi, İcra ve İflas Kanunu (İİK) hükümleri uyarınca söz konusu olmaktadır. Nitekim bu husus, İİK'nun 25, 25/a ve 25/b maddelerinde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrası şeklinde ifade edilmekte idi. Konuya ilişkin tedbir kararlarının yerine getirilmesi ise, İİK hükümleri uyarınca ilamlı icra yoluyla değil; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 393. maddesi uyarınca söz konusu olmuştur. Bu ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet bakımından İİK'nun 341. maddesine göre hareket edilmiştir.

Bu mülga hükümlere bakıldığında dikkat çeken ilk husus, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin işlemlerin icra dairesi tarafından gerçekleştirilmesidir. Bu da, o dönem çocuğun adeta bir taşınır mal gibi haczedilmesine yol açmış; hatta konu uygulamada, "çocuk haczi" şeklinde ifade edilmiştir. Başka bir deyişle süreç, çocuğun icra memuru tarafından ve hatta buna direnilmesi halinde zor kullanılarak, kolluk eşliğinde eşlerden birinden alınıp diğer eşe verilmesiyle devam etmiştir¹⁶. Her ne kadar, 2003 yılında, ilamların uzman eşliğinde yerine getirileceği öngörülmüş olsa dahi (İİK m. 25/b) bu uzmanların etkinliği yeterli düzeyde sağlanamamıştır¹⁷. Bu nedenlerle, anılan ilamların İİK hükümleri çerçevesinde yerine getirilmemesi gerektiği düşüncesi dile getirilmiştir.

2021 yılında 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile İİK m. 25, 25/a, 25/b, 341 yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yasal değişiklik sonrasında,

¹⁶ Belgin Güneş, *Çocuk Teslimi*, s. 37.

¹⁷ Belgin Güneş, *Çocuk Teslimi*, s. 37; Börü, Levent/Parlak Börü, Şafak: *Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler*, (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 71, S. 3, s. 1227-1277), s. 1232.

çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilâmların yerine getirilmesinin, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümlerine göre (m. 41/A, 41/B, 41/C, 41/D, 41/E, 41/F, 41/G, 41/H, 41/İ) yapılmasına karar verilmiştir. ÇKK'nın ilgili hükümlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ise, 04.08.2022 tarihinde yürürlüğe giren ÇTY'nde düzenlenmiştir. Aşama aşama geçilen yeni uygulamaya 08.05.2023 tarihi itibarıyla tüm ülke genelinde geçilmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi konusuna kanuni düzenlemeler sonucunda çocuğun adeta bir taşınır mal gibi hacz edilmesi yaklaşımı değiştirilmiştir. Yapılan mevzuat değişikliği ile birlikte çocuğun bu süreçte üstün yararının gözetilmesi gerektiğini ve çocuğun merkeze alınmasının temel ilke olarak benimsendiğini hatırlayın.

1.4.2. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili genel bilgiler

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili olarak, ÇKK m. 41/A vd. hükümleriyle getirilen yeni sistem pek çok hususu içermektedir. Bu hususlar genel olarak şu şekilde sayılabilir:

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin aile mahkemesi tarafından verilen ilam veya tedbir kararları, yeni uygulama ile bundan böyle Adalet Bakanlığınca kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yerine getirilecektir (ÇKK m. 41/A-1; ÇTY m. 10). Bu bakımdan yetkili olan müdürlük, çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüdür (ÇKK m. 41/A-4; ÇTY m. 11). Ancak Türkiye'de yerleşim yeri bulunan çocuğun yurt dışında olması halinde, yetkili müdürlüğün tebligat işlemlerini Tebligat Kanunu'nun 25. ve/veya 25/a. maddeleri uyarınca yapması gerekir. Çocuğun Türkiye'de yerleşim yeri bulunmaması halinde ise, çocuğun Türkiye'de bulunduğu yerdeki müdürlük yetkilidir (ÇTY m. 11/2). Müdürlük bulunmayan yerlerde bu görevler, yine Adalet Bakanlığınca belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir (ÇKK m. 41/A-3; ÇTY m. 10/2).

Dolayısıyla Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayan çocuğun, başvuru esnasında da Türkiye'de bulunmaması halinde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin işlemlerin

yerine getirilmesi için yetkili müdürlük bulunmadığından başvuru hakkında işlem yapılmaz. Çocuk Türkiye'ye geldiğinde başvuru olması halinde, ilgili müdürlük tarafından işlem yapılır.

Müdürlüklerde, müdür, yeteri kadar müdür yardımcısı ve personel ile psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı görevlendirilir (ÇKK m. 41/A-2; ÇTY m. 12). Bu kişilerin, çalışma usul ve esasları ÇTY'nin 14 ila 18. maddelerinde ayrıca düzenlenmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararları, müdürlük tarafından görevlendirilen psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmenler gibi uzmanlar; uzmanın bulunmadığı yerlerde ise, öğretmen tarafından yerine getirilir (ÇKK m. 41/A-5; ÇKK m. 41/A-6; ÇTY m. 13).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesiyle ilgili işlemler, müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirilecektir (ÇKK m. 41/D-1). Teslim işlemleri için elverişli teslim mekânları, müdürlüğün talebi üzerine, valilikler ve belediyeler tarafından belirlenir, yoksa oluşturulur; araç tahsis edilir ve sürücü görevlendirilir (ÇKK m. 41/D-2). Bu sayılanlarla birlikte, teslim mekânlarının tefrişi, güvenliğinin sağlanması ve teslim hizmetlerinin sunumu bakımından, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler, müdürlüğe her türlü desteği sağlamaktır (ÇTY m. 41/D-3). Kanunda sayılan istisnai haller haricinde tahsis edilen teslim mekânları dışında herhangi bir yerde teslim işlemi gerçekleştirilemez. Tahsis edilen yerler içerisinde teslim işleminin gerçekleştirileceği çocuğun üstün yararı göz önüne alınarak müdürlük tarafından belirlenir. Teslim mekânları ve diğer ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin hususlar ÇTY'nin 20-24. maddelerinde ayrıca düzenlenmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi işlemleri, taraflara herhangi bir mali külfet yüklememektedir. Bir başka deyişle yapılacak işlemler, alınması gereken tüm harçlardan istisnadır. Ayrıca bu işlemlerin yürütülmesi için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanmaktadır (ÇKK m. 41/H). Yine, işlemler sırasında elde edilen kişisel veriler ile bilgiler, düzenlenen tutanak ve raporların gizliliği, mevzuatın zorunlu kıldığı haller hariç olmak üzere, korunmaktadır (ÇTY m. 5/7-g).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri, hak sahibi veya teslim yükümlüsü hakkında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik kararı ya da başka bir tedbire karar verilmesi halinde, bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilmelidir (ÇKK m. 41/C-11; ÇTY m. 7/1).

Bu bakımdan, yükümlü hakkında gizlilik kararı olması halinde, tebligat adresi Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) olarak belirlenmektedir (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği. m. 32/3). Süreç, ilgili uzmanın ŞÖNİM görevlileri ile her türlü iletişim vasıtasıyla iletişime geçmesiyle başlar ve yükümlünün bulunduğu yerin ifşa edilmemesine yönelik tüm tedbirler alınarak çocuk, hak sahibi ile görüştürülür.

6284 s. K. m. 5/1 uyarınca, uzaklaştırma kararı olan dosyalarda çocukla kişisel ilişkinin yerine getirilmesi bakımından süreç, çeşitli ihtimallere göre yürütülecektir. İlk olarak, müşterek çocuğa/çocuklara yönelik bir uzaklaştırma kararı olmadığı takdirde kişisel ilişki işlemleri, çocuk görüşme merkezlerinde, taraflar yüz yüze getirilmeden, zaman aralığı ayarlanarak ve güvenlik önlemleri alınarak gerçekleştirilir. O halde burada belirleyici olan, müşterek çocuğa/çocuklara yönelik bir uzaklaştırma kararının bulunup bulunmadığıdır. Yoksa lehine uzaklaştırma kararı verilen kimsenin, hak sahibi veya yükümlü olması ya da hak sahibi ve yükümlünün her ikisinin de birbirine karşı uzaklaştırma kararının olması, kişisel ilişkinin gerçekleşmesine engel değildir.

İkinci olarak, yükümlü refakatinde kurulan kişisel ilişkilerde ayrıca yükümlü lehine verilen uzaklaştırma kararının bulunması halinde, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararının oluşan yeni duruma göre güncellenmesi için aile mahkemesine başvurulması gerekir.

Üçüncü olarak, uzaklaştırma kararının yükümlünün yanı sıra müşterek çocuğu/çocukları da kapsamı halinde, tedbir süresince hak sahibi çocuklara yaklaşamayacağından kişisel ilişkinin yerine getirilmesine ilişkin işlemler de yapılamayacaktır.

1.4.3. Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi bakımından olması gereken, bu kararların yükümlüsü tarafından rıza ile yerine getirilmesidir. Ancak bu durum söz konusu olmadığı takdirde, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararları, ÇKK m. 41/B ile ÇTY m. 25 vd. hükümleri uyarınca yerine getirilmelidir¹⁸.

O halde bu başlık altında incelenecek olan husus, yükümlüsü tarafından rıza ile yerine getirilmeyen çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecidir. Bu süreç, çocuğun yerleşim yerindeki müdürlüğe bir taleple başlamaktadır. Bu talep, bizzat

¹⁸ Bu ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecinin ayrıntılı incelemesi için ayrıca bkz. Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayyaz, Sema/Hanağası, Emel: İcra ve İflas Hukuku, 8. B., s. 520 vd.

hak sahibi tarafından yapılabileceği gibi vekâletnamesi bulunan avukatı vasıtasıyla da yapılabilir. Bununla birlikte, TMK'nun 404- 408. maddeleri uyarınca vesayet altına alınan hak sahibi, vasi aracılığı ile başvurusunu yapmalıdır. Bu ihtimaller haricinde hak sahibi, ilgili ilam veya tedbir kararını da ekleyerek çocuğun yerleşim yerindeki müdürlüğe başvurur (ÇKK m. 41/B-1; ÇTY m. 25/1).

Bu noktada, çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir müdürlüğe başvurulması ihtimalinin de belirtilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda, (çocuğun yerleşim yeri dışındaki) başvuru müdürlük tarafından, başvuruya esas olan ilam veya tedbir kararının ibrazı istenir. Ayrıca hak sahibinin adres ve iletişim bilgileri ve bilinmesi halinde, yükümlünün en son adres ve iletişim bilgilerinin bildirilmesi istenerek bu husus tutanak altına alınır (EK 6). İbraz edilen ilam veya tedbir kararı ile bu tutanak, dosyaya eklenir ve müdürlükçe derhal çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne gönderilir (ÇTY m. 25/7).

Yukarıdaki ihtimalin belirtilmesinden sonra sürece geri dönecek olursa, çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne yapılan başvuru esnasında hak sahibi, kendisi ile hangi iletişim vasıtasıyla irtibat kurulabileceğini müdürlüğe bildirir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 1).

Talebi alan müdürlüğün, dosyayı açmadan önce belli hallerde ilgili ilamın kesinleşip kesinleşmediğini kontrol etmesi gerekmektedir. Bu kontrol, çocuk teslimine ilişkin ilamın, mahkemenin verdiği hükme (son karara) dayanması halinde yapılmalıdır. Aile mahkemelerince ara karar verilmesi halinde ise, bu kararın kesinleşmesi söz konusu olmadığından ara/tedbir kararlarında kesinleşme aranmayacaktır.

Bundan sonra müdürlük, yükümlü ile irtibata geçerek kendisi (müdürlük) tarafından belirlenen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun belirlenen yere getirilmesini derhal bildirir ve bu hususu tutanağa (EK 2) bağlar (ÇKK m. 41/B-2; ÇTY m. 25/3-4).

Hak sahibinin başvurusunu alan müdürlüğün yükümlü ile her türlü iletişim vasıtasıyla irtibat kurması sonucu yükümlü, çocuğu belirlenen yere getireceğini beyan eder ve çocuk belirlenen gün ve saatte teslim mekanına getirildiğinde hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 7). Ancak, yükümlünün bizzat getiremediği yani üçüncü kişi vasıtasıyla çocuğu göndererek çocuk görüşme merkezinde teslim hazır halde bulundurduğu durumlarda yükümlülüğün fiilen yerine getirilmiş olması dikkate alınarak çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk müdürlük tarafından teslim alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu şekilde yapılan teslim işlemi de tutanak altına alınır (EK 7). Bu durumda da sorumluluğun yükümlüye ait olduğu unutulmamalıdır.

Buna karşılık, çocuk yükümlü dışında üçüncü kişi vasıtasıyla teslim mekanına getirildiğinde hak sahibi çocuğu teslim almayacağını beyan ederse teslim işleminin, hak sahibinin beyanı doğrultusunda yapılmadığına ve çocuğun, çocuğu getiren üçüncü kişi vasıtasıyla geri gönderildiğine dair tutanak tutulur (EK 14). Bu durumda yükümlü, yükümlülüğünü yerine getirmiş olacağından yükümlüye çocuk teslimine dair teslim emri gönderilmez. Müdürlük tarafından yükümlüye teslim emri gönderilmemesi kararına karşı hak sahibi tarafından aile mahkemesine ÇKK'nun 41/E maddesi uyarınca şikayet yoluna başvurulabilir.

Çocuk teslimine dair teslim emrinin gönderilmesine yol açacak haller ise şunlardır :

1. Yükümlü ile irtibat kurulamaması: Bu husus tutanak altına alınır (EK 3).
2. Yükümlünün çocuğu getirmeyeceğini beyan etmesi: Bu beyan EK 2'de yer alan tutanakta gösterilir.
3. Yükümlünün çocuğu belirlenen yere getireceğini beyan etmesine rağmen getirmemesi: Bu durumda yükümlünün çocuğu getireceğine dair beyanı Ek 2'de yer alan tutanakta gösterilir. Bu beyana rağmen çocuğun teslim mekanına getirilmemesi halinde ayrıca bu duruma ilişkin Ek 4'te yer alan tutanak tutulur.

Bu üç ihtimalden birinin gerçekleşmesi halinde, yükümlüye teslim emri (EK 5) gönderilir (ÇKK m. 41/B-3; ÇTY m.25/5). Bu teslim emrinde genel olarak, çocuğun müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte, emirde belirtilen yere getirilmesi zorunluluğu veya varsa haklı mazeretin teslim gününden önce müdürlüğe bildirilerek çocuğun müdürlükçe alınması talebinde bulunulması; aksi hallerde, sürecin ne şekilde devam edeceği, karşılaşılabilecek yaptırım ile müdürlükçe yapılan iş ve işlemler hakkında şikâyette bulunulabileceği hususları yer almaktadır (ÇKK m. 41/B-3; ÇTY m. 26).

Teslim emri üzerine şu ihtimaller söz konusu olabilir:

1. Yükümlü, çocuğu, müdürlükçe belirlenen gün ve saatte teslim yerine getirebilir. Burada da çocuğun, bizzat yükümlü tarafından teslim mekanına getirilip getirilmemesi hususu önem arz etmektedir. ÇKK'nun 41/B maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre yükümlünün, çocuğu bizzat getirmesi gerekmektedir. Çocuk teslimine dair teslim emrinin tebliğinden sonra yükümlü tarafından çocuk, teslim mekanına getirildiğinde hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 7). Ancak, yükümlünün bizzat getiremediği yani üçüncü kişi vasıtasıyla çocuğu görüşme merkezine göndererek çocuk görüşme merkezinde teslim hazır halde bulundurduğu durumlarda yükümlülüğün fiilen yerine getirilmiş olması dikkate alınarak

çocuğun üstün yararı uyarınca müdürlük tarafından teslim alınarak çocuk hak sahibine teslim edilir. Bu şekilde yapılan teslim işlemi de tutanak altına alınır (EK 7). Bu durumda da sorumluluğun yükümlüye ait olduğu unutulmamalıdır.

Buna karşılık, çocuk yükümlü dışında üçüncü kişi vasıtasıyla teslim mekanına getirildiğinde hak sahibi çocuğu teslim almayacağını beyan ederse teslim işleminin, hak sahibinin beyanı doğrultusunda yapılamadığına ve çocuğun, çocuğu getiren üçüncü kişi vasıtasıyla geri gönderildiğine dair tutanak tutulur (EK 14). Bu durumda hak sahibi, ÇKK'nun 41/F maddesinin birinci fıkrası gereğince yükümlünün disiplin hapsi ile cezalandırılması istemiyle aile mahkemesine şikayet yoluna başvurabilir. Aile mahkemesi TMK'nun "Dürüst davranma" kenar başlıklı 2. maddesinde düzenlenen, "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." hükmünü göz önünde bulundurarak hak sahibinin talebini değerlendirebilir.

2. Çocuğu teslim yerine getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti olan yükümlünün, teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunması gerekir.

Haklı mazeret çocuğun teslimine engel değildir. Haklı mazeret kavramı, somut olaya göre değişiklik gösterebilmektedir. O halde, yükümlünün ileri sürdüğü mazeretin haklı bir mazeret olup olmadığı öncelikle, ilgili uzman tarafından değerlendirilir ve süreç buna göre yürütülür. Yükümlünün haklı mazeretine ilişkin bildirim tutanak altına alınır (EK 11).

Yükümlünün mazeretinin haklı olarak değerlendirilmesi halinde, iki ihtimalle karşılaşılabilir:

- a. Çocuğun adreste bulunması: Bu durumda çocuk, müdürlükçe alınarak hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 8).
- b. Çocuğun adreste bulunamaması: Bu durumda, çocuğa adreste ulaşılamadığına ve çocuğun hak sahibine teslim edilemediğine ilişkin bir tutanak düzenlenir (EK 9).

3. Yükümlü, çocuğu, müdürlükçe belirlenen gün ve saatte teslim yerine getirmemezse emrin gereğini yerine getirmemiş olur ve bu husus tutanağa bağlanır (EK 10).

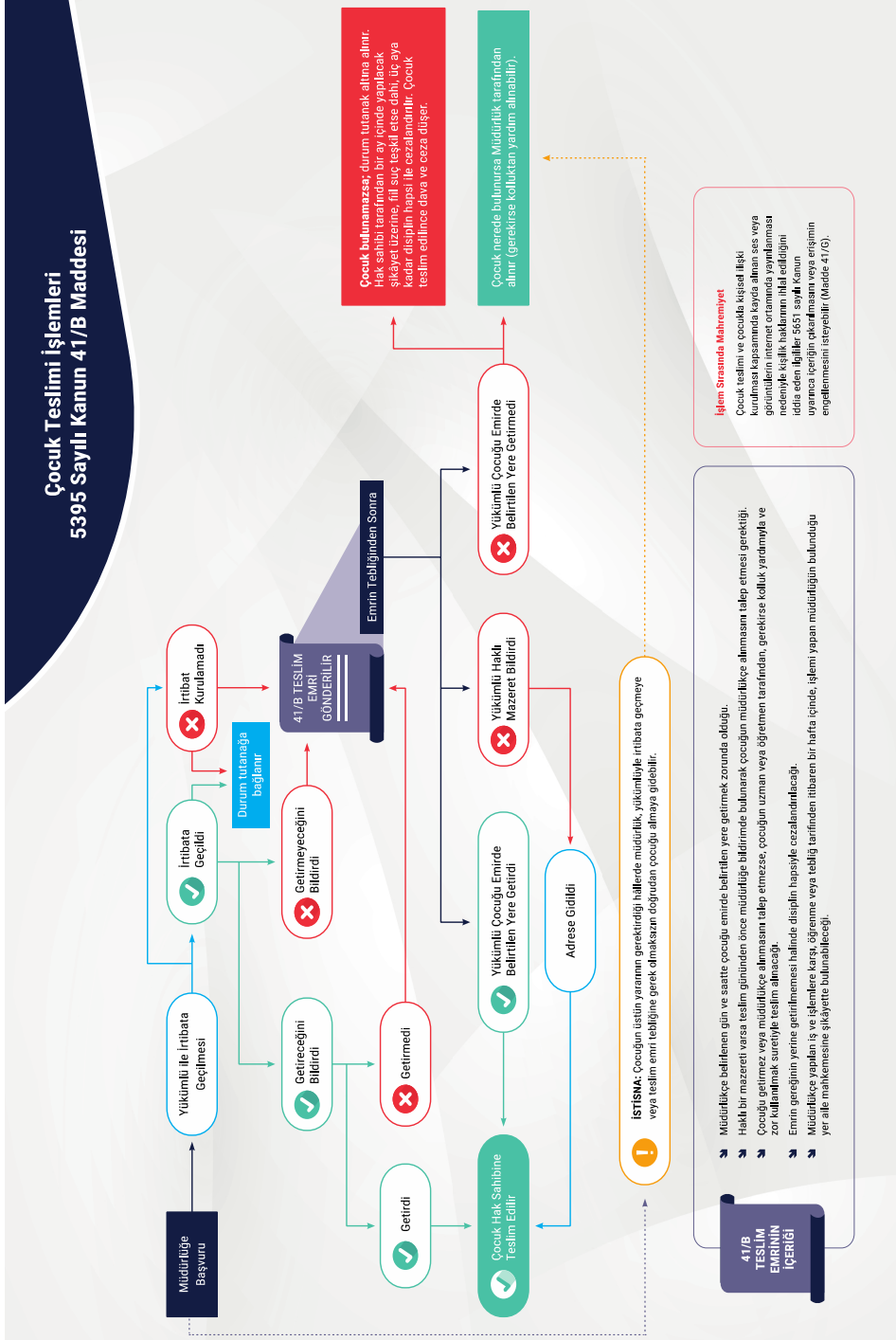
Bu durumda iki ihtimalle karşılaşılabilir:

- a. Teslim yerine getirilmeyen çocuğun adresten alınarak hak sahibine teslim edilmesi: Çocuğun müdürlükçe alındığı ve bu bakımdan, kolluktan yardım almak suretiyle zor kullanılıp kullanılmadığı hususlarını içeren bir tutanak düzenlenir (EK 8).

- b. Teslim yerine getirilmeyen çocuğa adreste de ulaşılamaması: Çocuğa adreste de ulaşılamadığına ve çocuğun hak sahibine teslim edilemediğine ilişkin bir tutanak düzenlenir (EK 9).

Bu durumda yükümlünün, emrin gereğini yerine getirmemesi halinde çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edileceği hususu unutulmamalıdır. Ayrıca hak sahibinin yükümlü hakkında Türk Ceza Kanununun 234. maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına şikayet hakkı saklıdır.

Bu sürece ilişkin iş akışı Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Çocuk Teslimine İlişkin İlam Veya Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi İş Akış Şeması

Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi süreci aşama aşama ortaya konulduktan sonra incelenmesi gereken diğer bir husus, bu süreç içerisinde ortaya çıkabilecek belli başlı özel durumlardır.

Bu özel durumlardan biri, hak sahibine teslim edilen çocuğun, teslimden sonra haklı bir sebep olmaksızın yükümlü tarafından tekrar alınmasıdır. Bu durum, sürecin tekrarlanmasına yol açmaz. Zira konuya ilişkin yeni bir hüküm alınmasına veya yükümlüyle irtibata geçilmesine ya da teslim emri tebliğ edilmesine gerek olmaksızın çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından teslim alınır, hak sahibine teslim edilir (ÇKK m. 41/B-6; ÇTY m. 29).

Bir diğer durum, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sırasında çocuğun üstün yararına aykırı hallerin ortaya çıkmasıdır. Çocuğun kaçırılma ihtimalinin varlığı, buna örnek olarak gösterilebilir¹⁹. Bu gibi hallerde, yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuğun, müdürlük tarafından alınması gerekir.

Bu bakımdan iki ihtimalle karşılaşılabılır:

1. Çocuğun adreste bulunması: Bu durumda çocuğun, müdürlükçe alınarak hak sahibine teslim edildiği ile bu bakımdan zor kullanılıp kullanılmadığı hususları tutanak altına alınır (EK 8).
2. Çocuğun adreste bulunamaması: Bu durumda, çocuğa adreste ulaşılamadığına ve çocuğun hak sahibine teslim edilemediğine ilişkin bir tutanak düzenlenir (EK 9).

Yine yükümlünün, emrin gereğini yerine getirmemesi halinde çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edileceği hususu unutulmamalıdır. Ayrıca hak sahibinin yükümlü hakkında Türk Ceza Kanununun 234. maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına şikayet hakkı saklıdır.

Bir başka durum, hak sahibi veya yükümlünün ceza infaz kurumunda hükümlü veya tutuklu olarak bulunmasıdır. Bu halde, çocuk teslimine ilişkin işlemler ceza infaz kurumu aracılığı ile gerçekleştirilir (ÇTY m. 25/6). Şayet hak sahibi, çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararı verildikten sonra hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumuna girmiş ise, talep üzerine mahkeme tarafından bu hususta yeni bir karar verilmesi halinde çocuk hak sahibine teslim edilmek üzere kararda belirtilen kişiye teslim edilir (ÇTY m. 27/3).

Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sırasında çocuğun kaçırılma ihtimali gibi çocuğun üstün yararına aykırı bazı haller ortaya çıkabilir. Bu gibi hallerde, yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuğun, müdürlük tarafından alınması gerektiğini unutmayın.

¹⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 521.

1.4.4. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi bakımından olması gereken, bu kararların yükümlüsü tarafından rıza ile yerine getirilmesidir. Ancak bu durum söz konusu olmadığı takdirde, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararları, ÇKK m. 41/C ile ÇTY m. 32 vd. hükümleri uyarınca yerine getirilmelidir²⁰.

O halde bu başlık altında incelenecek olan husus, yükümlüsü tarafından rıza ile yerine getirilmeyen çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecidir. Genel olarak bu süreç, teslim emrinin gönderilmesine kadar, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi süreciyle benzer bir şekilde ilerlemektedir.

Süreç, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle başlamaktadır. Bu talep, bizzat hak sahibi tarafından yapılabileceği gibi vekâletnamesi bulunan avukatı vasıtasıyla da yapılabilir. Bununla birlikte, TMK'nun 404- 408. maddeleri uyarınca vesayet altına alınan hak sahibi, vasi aracılığı ile başvurusunu yapmalıdır. Bu ihtimaller haricinde hak sahibi, ilgili ilam veya tedbir kararını da ekleyerek çocuğun yerleşim yerindeki müdürlüğe başvurabilir (ÇKK m. 41/C-1; ÇTY m. 32/1).

Bu noktada, çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir müdürlüğe başvurulması ihtimalinin de belirtilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda, (çocuğun yerleşim yeri dışındaki) başvuru müdürlük tarafından, başvuruya esas olan ilam veya tedbir kararının ibrazı istenir. Ayrıca hak sahibinin adres ve iletişim bilgileri ve bilinmesi halinde, yükümlünün en son adres ve iletişim bilgilerinin bildirilmesi istenerek bu husus tutanak altına alınır (EK 20). İbraz edilen ilam veya tedbir kararı ile bu tutanak, dosyaya eklenir ve müdürlükçe derhal çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne gönderilir (ÇTY m. 32/7).

Yukarıdaki ihtimalin belirtilmesinden sonra sürece geri dönecek olursa, çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne yapılan başvuru esnasında hak sahibi, kendisi ile hangi iletişim vasıtasıyla irtibat kurulabileceğini müdürlüğe bildirir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 15).

Talebi alan müdürlüğün, dosyayı açmadan önce belli hallerde ilgili ilamın kesinleşip kesinleşmediğini kontrol etmesi gerekmektedir. Bu kontrol, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamın, mahkemenin verdiği hükme (son karara) dayanması halinde yapılmalıdır. Aile mahkemelerince ara karar verilmesi halinde ise, bu kararın kesinleşmesi söz konusu olmadığından ara/tedbir kararlarında kesinleşme aranmayacaktır.

²⁰ Bu ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sürecinin ayrıntılı incelemesi için ayrıca bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 522 vd.

Bundan sonra müdürlük, yükümlü ile irtibata geçerek, ilam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun belirlenen yere getirilmesini derhal bildirir. Bu bildirim yapıldığı, tutanağa bağlanır (EK 16). Şayet yükümlüyle irtibat kurulamazsa, bu husus da tutanak altına alınır (EK 17).

Hak sahibinin başvurusunu alan müdürlüğün yükümlü ile her türlü iletişim vasıtasıyla irtibat kurması sonucu yükümlü, çocuğu belirlenen yere getireceğini beyan eder ve çocuk belirlenen gün ve saatte teslim mekanına getirildiğinde hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 21). Ancak, yükümlünün bizzat getiremediği yani üçüncü kişi vasıtasıyla çocuğu göndererek çocuk görüşme merkezinde teslim hazır halde bulundurduğu durumlarda yükümlülüğün fiilen yerine getirilmiş olması dikkate alınarak çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk müdürlük tarafından teslim alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu şekilde yapılan teslim işlemi de tutanak altına alınır (EK 21). Bu durumda da sorumluluğun yükümlüye ait olduğu unutulmamalıdır.

Buna karşılık, çocuk yükümlü dışında üçüncü kişi vasıtasıyla teslim mekanına getirildiğinde hak sahibi çocuğu teslim almayacağını beyan ederse teslim işleminin, hak sahibinin beyanı doğrultusunda yapılmadığına ve çocuğun, çocuğu getiren üçüncü kişi vasıtasıyla geri gönderildiğine dair tutanak tutulur (EK 38). Bu durumda yükümlü, yükümlülüğünü yerine getirmiş olacağından yükümlüye çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emri gönderilmez. Müdürlük tarafından yükümlüye teslim emri gönderilmemesi kararına karşı hak sahibi tarafından aile mahkemesine ÇKK'nun 41/E maddesi uyarınca şikayet yoluna başvurulabilir.

Aşağıdaki durumlardan birinin gerçekleşmesi halinde ise, yükümlüye çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emri gönderilir (EK 16).

1. Yükümlü ile irtibat kurulamaması: Bu husus tutanak altına alınır (EK 17).
2. Çocuğun getirilmeyeceğinin beyan edilmesi: Bu beyan EK 16'da yer alan tutanakta gösterilir.
3. Yükümlünün çocuğu belirlenen yere getireceğini beyan etmesine rağmen getirmemesi: Bu durumda yükümlünün çocuğu getireceğine dair beyanı Ek 16'da yer alan tutanakta gösterilir. Bu beyana rağmen çocuğun teslim mekanına getirilmemesi halinde ayrıca bu duruma ilişkin Ek 18'de yer alan tutanak tutulur.

Teslim emrinin konusu ve içeriği ise, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi bakımından düzenlenen teslim emrinden farklıdır. Nitekim bu teslim

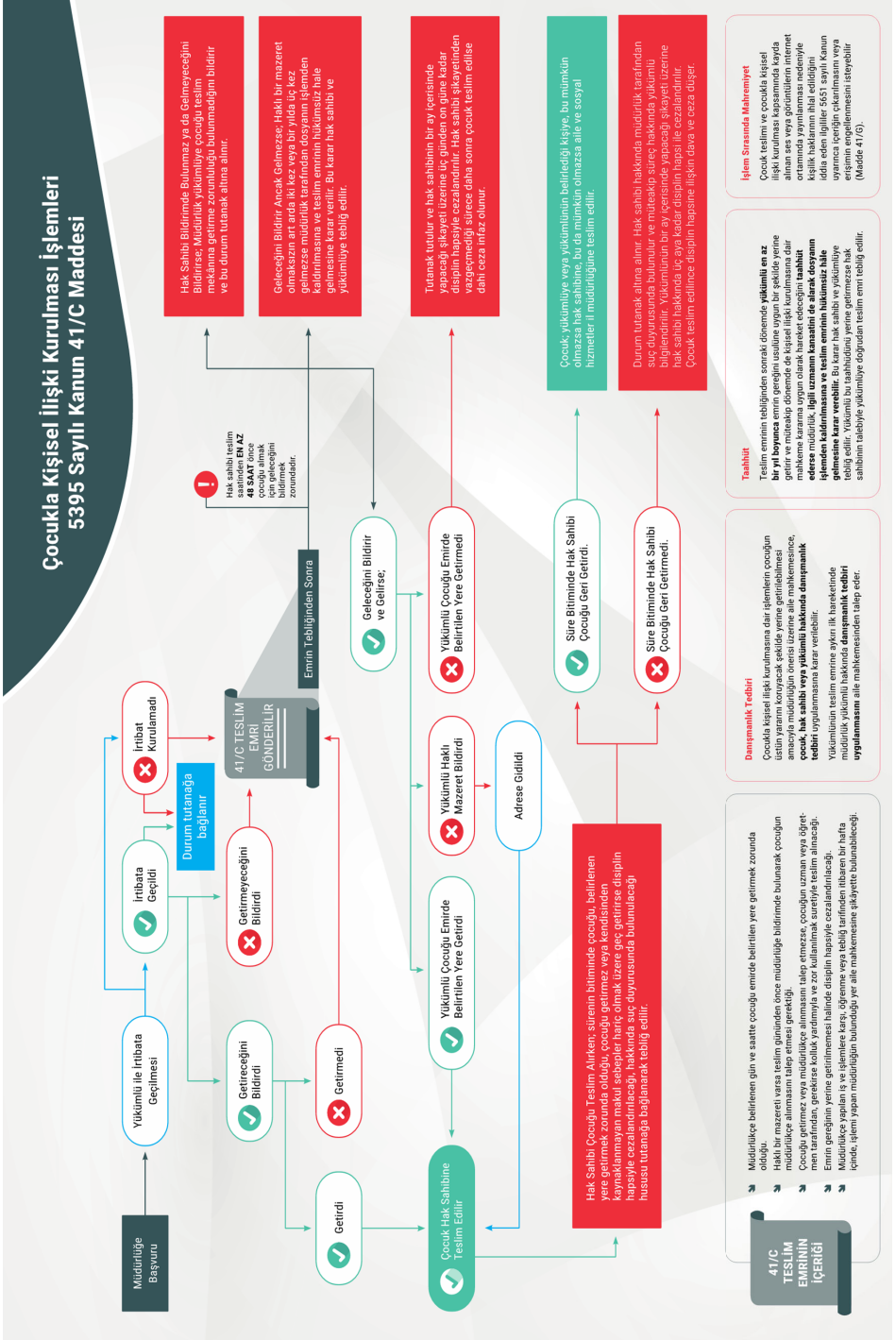
emrinin konusu, çocukla kişisel ilişkinin kurulmasıdır. Bu teslim emrinde yer alacak hususlar altı bent halinde düzenlenmiştir.

Teslim emrinde genel olarak, çocuğun, ilamda veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte; gün ve saatin belirtilmemesi halinde müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte emirde belirtilen yere getirilmesi zorunluluğu; varsa haklı mazeretin teslim gününden önce müdürlüğe bildirilerek çocuğun müdürlükçe alınması talebinde bulunulması; sayılan yükümlülüklerin²¹ ilam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı; emrin gereğinin yerine getirilmemesinin yaptırımı; yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinde değişiklik halinde, yeni bilgilerin müdürlüğe derhal bildirilmesinin gerekli olduğu; müdürlükçe yapılan iş ve işlemler hakkında şikâyet²² bulunulabileceği hususları yer almaktadır (ÇKK m. 41/C-3; ÇTY m. 33).

Bu sürece ilişkin iş akışı Şekil 2'de yer almaktadır.

²¹ Bu yükümlülükler ile, ÇKK'nun 41/C-3 ile ÇTY'nin 33. maddelerinin a ve b bentlerinde düzenlenen yükümlülükler kastedilmektedir.

²² Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı şikâyet ile şikâyet üzerine verilecek karara itirazla ilgili olarak yukarıda belirtilen hususlar, çocukla kişisel ilişki kurulması bağlamında da geçerlidir. Bu noktada, ÇKK'nun 41/E maddesi ile ÇTY'nin 43-49. maddelerinde belirtilen esaslara uygun olarak hareket edilmelidir. Bununla birlikte, çocukla kişisel ilişki kurulmasının rıza ile yerine getirildiği iddiasıyla şikâyet, gerek ÇKK m. 41/C-9 gerek ÇTY m. 49'da ayrıca düzenlenmiştir.

Şekil 2. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam veya Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi İş Akış Şeması

Teslim emrinin tebliği üzerine, süreç içerisinde, çeşitli ihtimaller söz konusu olabilir. Özellikle de hakkında tutanak tanzim edilecek olan ihtimaller ile bu ihtimallerin beraberinde getireceği sonuçların aşağıdaki şekilde sayılabilmesi mümkündür:

1. Teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde hak sahibinin bildirim yükümlülüğü ve buna ilişkin çeşitli ihtimaller (ÇKK m. 41/C-7; ÇTY m. 37)

- a. Hak sahibinin, emrin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirme zorunluluğu

Bu bildirim, yazılı olarak, elektronik ortamda veya başvuru aşamasında beyan ettiği iletişim kanalıyla yapılmalıdır. Hak sahibinin geleceğini bildirmesi üzerine bu husus tutanak altına alınır (EK 29).

- b. Hak sahibinin bildirimde bulunmaması veya gelemeyeceğini bildirmesi

Bu durum ve çocuğu emirde belirtilen yere getirme zorunluluğunun bulunmadığı, yükümlüye bildirilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 30). Böyle bir durumda, hak sahibinin yeniden müdürlükle iletişime geçmesi beklenir. Hak sahibinin yeniden müdürlükle iletişime geçmesi halinde işlemlere devam edileceği hususu unutulmamalıdır.

- c. Hak sahibinin tekrar müdürlükle iletişime geçerek çocuğu teslim almaya geleceğini bildirmesi

Bu halde, yükümlü ile yeniden irtibata geçilir. Yükümlüden çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararındaki görüşme takvimine uygun şekilde çocuğu belirlenen teslim yerine getirmesi istenir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 16).

2. Teslim emrinin yerine getirilerek çocuğun hak sahibine teslim edilmesi

Burada da çocuğun, bizzat yükümlü tarafından teslim mekanına getirilip getirilmemesi hususu önem arz etmektedir. ÇKK'nın 41/C maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre yükümlünün, çocuğu bizzat getirmesi gerekmektedir. Çocukla kişisel ilişkiye dair teslim emrinin tebliğinden sonra yükümlü tarafından çocuk, teslim mekanına getirildiğinde hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 18). Ancak, yükümlünün bizzat getiremediği yani üçüncü kişi vasıtasıyla çocuğu görüşme merkezine göndererek çocuk görüşme merkezinde teslim hazır halde bulundurduğu durumlarda yükümlülüğün fiilen yerine getirilmiş olması dikkate alınarak çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk müdürlük tarafından teslim alınarak hak

sahibine teslim edilir. Bu şekilde yapılan teslim işlemi de tutanak altına alınır (EK 18). Bu durumda da sorumluluğun yükümlüye ait olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca çocuğun teslimi ile birlikte hak sahibine, belli yükümlülükleri içeren bir tutanak tebliğ edilir (EK 24). Bu tutanak, hak sahibinin, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususlarını içermektedir (ÇKK m. 41/C-4; ÇTY m. 34/3).

Buna karşılık, çocuk yükümlü dışında üçüncü kişi vasıtasıyla teslim mekanına getirildiğinde hak sahibi çocuğu teslim almayacağını beyan ederse teslim işleminin, hak sahibinin beyanı doğrultusunda yapılmadığına ve çocuğun, çocuğu getiren üçüncü kişi vasıtasıyla geri gönderildiğine dair tutanak tutulur (EK 38). Bu durumda hak sahibinin, ÇKK'nun 41/F maddesinin ikinci fıkrası gereğince yükümlünün disiplin hapsi ile cezalandırılması istemiyle aile mahkemesine şikayet yoluna başvurması halinde aile mahkemesi TMK'nun "Dürüst davranma" kenar başlıklı 2. maddesinde düzenlenen, "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." hükmünü göz önünde bulundurarak hak sahibinin talebini değerlendirebilir.

3. Yükümlünün çocuğu teslim yerine getirmesine rağmen, çocuğun görüşmeyi reddetmesi (ÇTY m. 39)

Bu halde yapılacak işlemler şu şekildedir ve tüm bu işlemlerin tutanak altına alınması gerekir:

- a. Çocukla ve taraflarla ayrı ayrı görüşmeler yapılması: Hak sahibi ile çocuğun görüşebilmesini temin etmek amacıyla uzman veya öğretmen tarafından öncelikle çocukla ve taraflarla ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilir. Buna rağmen çocuğun görüşmeyi kabul etmemesi halinde bu durum gerekçeleri ile birlikte ayrıntılı şekilde tutanak altına alınır (EK 39).
- b. Plan hazırlanması: Çocuğun görüşmeyi kabul etmemesine neden olan sorunların tespiti ile bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler yapmak üzere bir plan hazırlanır. Hazırlanan plan hak sahibi ve yükümlüye bildirilir (EK39).
- c. Hazırlanan plan uyarınca en geç bir sonraki kişisel ilişki tarihine kadar uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler gerçekleştirilir. Ancak bu süre on beş günü geçemez.

- d. Bu süreçte, taraflara çocuğun sağlıklı gelişimi açısından sorumlulukları hatırlatılarak, çocuk ile tarafların iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilir. Çocuk ve hak sahibi arasındaki kişisel ilişkinin sonraki dönemde uygun şekilde gerçekleşmesi için uzman veya öğretmen tarafından gerekli mesleki müdahalelerde bulunulur.
- e. Uzman veya öğretmen tarafından yapılan gözlem ve tespitler neticesinde çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkındaki önerilere hazırlanan değerlendirme raporunda yer verir.

4. Yükümlünün teslim emrinin tebliğine rağmen çocuğu görüşme merkezine getirmemesi

Yükümlü, tebliğ edilen çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emrinin gereğini yerine getirmemezse yani çocuğu hak sahibine teslim edilmek üzere görüşme merkezine getirmemezse bu durum tutanak altına alınır (EK 22). Ayrıca hak sahibinin bir ay içinde aile mahkemesine yükümlüyü disiplin hapsi ile cezalandırılması istemiyle şikâyet etme hakkı bulunmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, çocuk tesliminde olduğu gibi müdürlükte görevli uzman veya öğretmen tarafından çocuk nerede bulunursa bulunsun alınarak hak sahibine teslim edilme hali kişisel ilişkinin yerine getirilme sürecinde söz konusu değildir. Müdürlük, EK 22'de yer alan tutanağı tutmakla yetinmelidir.

5. Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibinin çocuğu teslim yerine getirmemesi

Bu durumda, EK 24'te yer alan ihtarların kendisine tebliğine rağmen hak sahibi çocuğu müdürlükçe belirlenen yere getirmemezse hak sahibi hakkında ilgili uzman tarafından bu husus tutanak altına alınır (EK 40). Ayrıca müdürlük tarafından hak sahibi hakkında suç duyurusunda bulunulur, müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir. Bu aşamadan sonra müdürlüğün hak sahibinden çocuğu geri alma görevi bulunmamaktadır. Bu durumda koşullarının bulunması halinde 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması veya alıkonulması suçundan Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma yürütülebilir, soruşturma kapsamında kolluk vasıtasıyla çocuk hak sahibinden geri alınabilir. Bununla birlikte yükümlünün bir ay içinde aile mahkemesine hak sahibinin disiplin hapsi ile cezalandırılması istemiyle şikâyet etme hakkı bulunmaktadır.

6. Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibinin çocuğu teslim yerine getirmesi

Bu durumda çocuk, yükümlü veya yükümlünün belirlediği kişiye teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 25). Ancak çocuğun, yükümlünün belirlediği kişiye teslim edilebilmesi

için yükümlünün, ilk teslimde çocuğu teslim almaya gelecek kişinin bilgilerini bildirmesi ve ilgili uzmanın da bu hususu tutanağa geçirmesi gerekir.

7. Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibinin çocuğu teslim yerine getirmesine rağmen, çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye tesliminin mümkün olmaması

Bu durumda iki ihtimal söz konusu olabilir (ÇKK m. 41/C-5; ÇTY m. 35):

- a. Çocuğun hak sahibinde bırakılması: Bu husus, tutanak altına alınır (EK 26). Bundan sonra ise yükümlü, çocuğu hak sahibinden kendisi almalıdır.
- b. Çocuğun hak sahibinde bırakılmasının da mümkün olmaması: Bu durumda, müdürlüğün talebi üzerine, Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından, çocuğun geçici olarak barınmasına yönelik tedbirler alınır ve bu husus da tutanağa bağlanır (EK 27).

8. Yükümlünün, haklı mazereti nedeniyle çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi

Bu durumda, gerektiğinde hak sahibi de hazır bulundurulmak suretiyle çocuk, müdürlük tarafından yükümlüden alınarak hak sahibine teslim edilir (ÇKK m. 41/C-6; ÇTY m. 36).

9. Mahkeme tarafından, kişisel ilişkinin üçüncü kişilerin refakatinde gerçekleştirilmesine karar verilmesi

Çocuğun üstün yararı gereğince kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde gerçekleştirilmesine mahkemece karar verilebilir ancak mahkemece, kişisel ilişkinin uzman veya öğretmen refakatinde gerçekleştirilmesine karar verilmiş olması halinde kişisel ilişki müdürlükçe belirlenen teslim mekânında bu kişiler refakatinde gerçekleştirilir. Bu süreç esnasında, uzman veya öğretmen tarafından, gerekmesi halinde mesleki müdahaleler yapılarak gözlem ve tespitlerin yer aldığı bir tutanak tanzim edilir (EK 31).

10. Danışmanlık tedbirine karar verilmesi (ÇKK m. 41/C-8; ÇTY m. 40)

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair kararların yerine getirilme sürecinde çocuk, hak sahibi veya yükümlünün, danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyduğunun tespit edilmesi halinde ilgili uzman veya öğretmen tarafından durum tutanağa bağlanarak müdürlüğe bildirilir (EK 32).

Müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince çocukla kişisel ilişkinin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir.

Bunun yanında müdürlük, yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde, aile mahkemesinden yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını talep eder.

Bu kapsamda aile mahkemesince ÇKK'nın 5. maddesi uyarınca verilen danışmanlık tedbiri aynı Kanununun 45. maddesi uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir.

11. Çocuğun yerleşim yerinin, başka bir müdürlüğün yetki alanında kalacak şekilde değişmesi

Bu durumda, dosyanın resen ilgili yer müdürlüğüne gönderilmesiyle işlemler kaldığı yerden devam eder. İlgili müdürlük, dosyadaki teslim emri kapsamında sadece teslimin gerçekleştirileceği yeni yeri yükümlüye tebliğ eder ve bu hususu tutanak altına alır (EK 33). Ayrıca yeni teslim yeri, hak sahibine her türlü iletişim vasıtasıyla bildirilir ve bu husus da tutanağa (EK 34) bağlanır (ÇKK m. 41/C-10; ÇTY m. 41).

12. Hak sahibi veya yükümlünün ceza infaz kurumunda hükümlü veya tutuklu olarak bulunması (ÇTY m. 32/6; 34/2)

- a. Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin ceza infaz kurumu aracılığıyla gerçekleştirilmesi

Ceza ve tutukevinin, tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla mevzuat çerçevesinde görüşme imkânı ölçüsünde çocukla tutuklu veya hükümlü ebeveyni arasında kişisel ilişki tesis edilebilir. Mahkeme, hükümlülük/tutukluluk halini göz önünde bulundurarak kişisel ilişki kurulmasına karar vermişse, mahkeme kararında belirtilen kişi tarafından çocuk, ceza infaz kurumuna götürülür, ceza infaz kurumu tarafından çocuk, hak sahibi ile görüştürülür.

- b. Hak sahibinin, kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararı verildikten sonra hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumuna girmesi

Mahkeme tarafından bu hususta verilen karar üzerine kişisel ilişkinin ceza infaz kurumunda gerçekleştirilebilmesi için çocuk mahkeme kararında belirtilen kişiye teslim edilir.

13. Dosyanın işlemde kaldırılmasına ilişkin çeşitli ihtimaller (ÇKK m. 41/C-12, 13; ÇTY m. 42).

- a. Hak sahibinin, teslim emrinin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirdiği hâlde haklı bir mazeret olmaksızın art arda iki kez veya bir yılda üç kez gelmemesi

Bu durumda, ilgili uzman veya öğretmenin bildirim üzerine, müdürlük tarafından dosyanın işlemde kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hale gelmesine karar verilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

- b. Yükümlünün, teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde en az bir yıl boyunca emrin gereğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirmesi ve müteakip dönemde de kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararına uyacağını taahhüt etmesi

Bu durumda müdürlük, son teslim işlemini gerçekleştiren ilgili uzman veya öğretmenin kanaatini de alarak dosyanın işlemde kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hale gelmesine karar verebilir. Böyle bir karar verilmesi halinde, bu hususta Ek 36' da yer alan tutanak tutularak hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir. Ancak bu taahhüt yerine getirilmezse, hak sahibinin talebiyle yükümlüye doğrudan teslim emri tebliğ edilir.

- c. Dosya açıldıktan sonraki herhangi bir dönemde hak sahibinin müdürlükten dosyanın işlemde kaldırılmasını talep etmesi.

Böyle bir durumda, müdürlükçe dosyanın işlemde kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hale gelmesine karar verilir ve bu husus tutanak altına alınır (EK 37). Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

1.5. Müdürlüğün işlem ve kararlarını şikâyet

Çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi bakımından müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı hak sahibi veya yükümlü tarafından işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunulabilir. Şikâyet süresi, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir haftadır. (ÇKK m. 41/E-1; ÇTY m. 43-44).

Şikâyet üzerine verilen karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilmesi mümkündür (ÇKK m. 41/E-3; ÇTY m. 46-48). İtiraz üzerine verilen karar ise, kesindir ve dolayısıyla bu karar aleyhine diğer kanun yollarına başvurulamaz.

Burada dikkat edilmesi gereken husus bu şikâyetin çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki işlemini gerçekleştirilmede görevli kişileri şikâyet değil yapılan işlem ve verilen kararları şikâyet olduğu hususudur. Ancak bahsedilen şikâyet kurumundan farklı olarak bir hak olan şikâyet hakkının kullanımı kapsamında görevli kişinin eyleminin suç teşkil ettiği iddiasıyla genel hükümler uyarınca ilgilisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına şikâyette bulunulabileceği hususu da unutulmamalıdır.

1.6. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Ancak gerek çocuk teslimi gerek çocukla kişisel ilişki kurulmasında, bu aykırılığın giderilmesi için başvurulacak olan yolun şikâyet olması ve buna bağlı olarak; şikâyet süresi, şikâyet merci, şikâyet incelemesi, şikâyet üzerine verilecek kararlara karşı itiraz edilebilmesi, şikâyetin kabulü halinde disiplin hapsi ile cezalandırılması ve buna ilişkin kararların infazı hususları ortaktır.

Dolayısıyla öncelikle, hangi durumlarda, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefetin söz konusu olduğu tespit edilmelidir. Bu durumlar, üç başlık altında incelenebilir:

1. Çocuk teslimine dair ilamların veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edilmesi ile emrin gereğinin yerine getirilmesinin engellenmesi (ÇKK m. 41/F-1).
2. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edilmesi ile emrin gereğinin yerine getirilmesinin engellenmesi (ÇKK m. 41/F-2).
3. Hak sahibinin, kişisel ilişki kurulması için kendisine teslim edilen çocuğu, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde belirlenen yere getirmemesi (ÇKK m. 41/F-3).

İlk durumda, teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini

engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. İkinci durumda, teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, üç günden on güne kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. Üçüncü durumda, hak sahibi, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

Bu tespitin yapılmasından sonra, başta şikâyet olmak üzere, her üç ihtimal bakımından ortak olan hususlar ortaya konulmalıdır. Şikâyet merci, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesidir (ÇKK m. 41/F-4). Şikâyet olunan kimseye, şikâyet dilekçesi ile duruşma gün ve saatini bildiren bir davetiye gönderilir (ÇKK m. 41/F-5-c.1). Bu davetiyede, şikâyet olunan kimsenin savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirilmesi gerektiği ile duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar olunur (ÇKK m. 41/F-5-c.2).

Şikâyet olunan duruşmaya gelirse, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 147. maddesindeki hakları mahkemece hatırlatılarak savunması alınır. Gerekli araştırmaların yapılması ve dosyadaki delillerin değerlendirilmesinden sonra, şikâyet sebebinin gerçekleştiği tespit edilirse şikâyet olunan cezalandırılır. Şikâyet sebebi gerçekleşmediği takdirde ise mahkeme, şikâyetin reddine karar verir (ÇKK m. 41/F-5-son cümle). Bu kararlara karşı, ÇKK'nun 41/E-3. maddesi uyarınca itiraz edilebilir (ÇKK m. 41/F-8).

Disiplin hapsi ile cezalandırılmaya ilişkin kararların infazı, bu kararların kesinleşmesini müteakip Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılır. Bu kararların yerine getirilmesi belli bir süreyle sınırlandırılmış olup; bu süre, kararın kesinleştiği tarihten itibaren iki yıldır (ÇKK m. 41/F-6). Şikâyetten vazgeçilmesi halinde veya çocuğun, yukarıda belirtilen birinci ve üçüncü ihtimaller²³ bakımından velayet hakkı sahibine teslim edilmesi durumunda dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer (ÇKK m. 41/F-7)

²³ Söz konusu ihtimallerle, ÇKK'nun 41/F maddesinin 1. ve 3. fıkraları kastedilmektedir.

BÖLÜM II

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI İŞLEMLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE İHTİYAÇ DUYULABİLECEK BİLGİ VE BECERİLER

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri ebeveynler özellikle de çocuklar için zorlayıcı işlemler olarak ifade edilebilir. Daha öncede de değinildiği gibi çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması ağırlıklı olarak boşanma sonrasında karşımıza çıkmaktadır. Boşanmanın çekişmeli olduğu durumlarda genellikle ebeveynler arasındaki çatışmalar bitmez ve çocuklar üzerinden inatlaşma devam eder. Kimi durumlarda ise boşanmadan sonra velayete sahip olmayan ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişim farklı nedenlerle kopmuş olabilir. Bazen de velayete sahip olmayan ebeveyn ile çocuğun görüşmesi ihmal, istismar gibi nedenlerle sakıncalı olabilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin bu şekilde yerine getirilmesinin çocuk üzerinde olumsuz psikolojik etkileri olduğu, süreçten çoğunlukla sonuç alınmadığı, ilamların yerine getirilmemesi durumunda ilgili yaptırımların amacına ulaşmadığı, takip başındaki ücret ödeme yükümlüğü ile takibe ilişkin işlemlerin defalarca tekrarlanması nedeniyle masrafların arttığı ve sıralanan bu nedenlerle ebeveynlerin çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurmaktan vazgeçtikleri tespit edilmiştir²⁴.

Ebeveynin, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması talebi ile başlayacak olan yeni sistemle birlikte, bu sürecin temel amacı, çocuğun kişisel ilişki kuracağı ebeveynle iletişimini, tarafları birbirleriyle karşılaştırmadan, ebeveynler arasında var olan çatışmaları daha da arttırmadan, çocuğun üstün yararını gözeterek sağlamaktır. Bu nedenle yeni uygulamayla birlikte yürütülecek çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin

²⁴ Belgin Güneş, Çocuk Teslimi, s. 37; Börü/Parlak Börü, s. 1232.

temel amacının ebeveynler ve çocukların boşanma sürecinde yaşadıkları sorunların çözümü için bir aracılık hizmeti sunulması olduğu düşünülmemelidir. Uzmanlar, bir anlamda çocuğun ebeveynler arasındaki değişimi konusunda aracılık yapmakla yükümlüdürler. Ancak ebeveynlerin ve çocuğun daha ileri müdahalelere ihtiyaçları olması durumunda uzmanlar, onları farklı hizmetlere (koruyucu ve destekleyici tedbirler, aile danışmanlığı hizmetleri gibi) yönlendirebilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin ADM'lerde yapılması son çare olarak düşünülmemelidir. İdeal olan, boşanma sürecinde ebeveynlerin bu işlemleri kendi aralarında çözebilmesinin sağlanmasıdır.

Uzmanların lisans eğitimlerinde edindikleri bilgi ve beceri temeli, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinin yönetilmesinde de işlevsel olacaktır. Sonraki bölümde uzmanların, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde spesifik olarak ihtiyaç duyabilecekleri bazı konulara yer verilmiştir.

2.1. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecinde İhtiyaç Duyulabilecek Bilgiler

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması süreci, kimi zaman çok katmanlı, karmaşık bir süreç olabilir. Bu nedenle bu sürecin işlevsel biçimde yürütülmesi için görevlilerin mevzuat, evlilikte çatışma nedenleri, boşanma süreci, boşanmanın taraflar ve çocuklar üzerindeki etkileri, çatışma çözümü, görüşme teknikleri, çocukla görüşme teknikleri gibi geniş bir bilgi setine sahip olması yararlı olacaktır. Bu konular ile ilişkili bazı özet bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Mevzuat Bilgisi

Mevzuat, bir ülkedeki yasa, kanun, tüzük ve yönetmeliklerden meydana gelen kurallar bütünüdür. Mevzuatlar ülkedeki hizmetlerin nasıl yürütüleceğini, kişilerin haklarını ve sorumluluklarını belirler. Bu açıdan ele alındığında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde bilinmesinin yararlı olacağı düşünülen en temel mevzuat unsurları şu şekilde belirtilebilir.

- T.C. Anayasası
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi

- 192 numaralı Avrupa Konseyi Sözleşmesi
- Türk Medeni Kanunu
- Çocuk Koruma Kanunu
- Türk Ceza Kanunu
- Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam Ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik

Uzmanların, bu temel mevzuatın ilgili maddelerini bilmesi önem taşımaktadır.

Çocukların Boşanma Sürecine Vereceği Tepkiler

En genel anlamıyla boşanma, çiftler arasında yasal olarak kurulan evlilik ilişkisinin mahkeme kararı ile sona erdirilmesidir. Bu anlamda evlilik birliğinin sona erdirilebilmesi için yine yasada yer alan “Zina (TMK md. 161), Hayata Kast veya Onur Kırıcı Davranış (TMK md. 162), Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme (TMK md. 163), Terk (TMK 164), Akıl Hastalığı (TMK 165)” gibi ya da “Evlilik Birliğinin Sarsılması” koşullarının oluşması gerekmektedir²⁵.

Boşanma yalnızca yasal bir durum oluşturmaz. Aynı zamanda taraflar açısından yaşamın fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak yeniden inşa edilmesi anlamına da gelir. Bu da her iki taraf açısından yeni bir sürece uyum sağlamayı gerektirmektedir. Her boşanma kişiler üzerinde büyük sorunlara yol açmayabilir ancak evlilikteki çatışmaların yoğunluğu boşanma sürecini ve sonrasını da daha zor hale getirebilmektedir. Bu durumdaki çiftlerin eğer çocukları varsa, boşanma sürecinde ve sonrasında, çocuklar ebeveynler tarafından bu çatışmaların nesnesi haline getirilebilmektedir.

Boşanma nedeniyle çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecine dahil olan yetişkinlerin bu süreçte bitmeyen çatışmalarının ve sorunlarının çocuklara da aktarılacağı ve teslim/kişisel ilişki kurulması aşamalarını güçleştirebileceği göz önüne alınmalıdır. Bu çatışmalar, boşanmanın çocuk üzerindeki olası olumsuzluklarını arttırabilecektir. Bu nedenle uzmanlar, SİR hazırlanması veya ifade sırasında yanında bulunulması gibi işlemler için hukuk mahkemeleri tarafından görevlendirilmeleri durumunda, henüz boşanma aşamasındayken ebeveynleri, ADY m. 36’da yer alan hususlar konusunda boşanma süreci ve sonrası hakkında yönlendirebilir, çocuk hakkında gerekli tedbirleri önerebilir.

Boşanma sürecinde ve sonrasındaki çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde aşağıda yer alan bilgiler yararlı olabilir.

Boşanmak, yetişkin dünyasının meselesi olsa da bu gerçek çocukların bu süreçten hiç etkilenmediği anlamı da taşımamaktadır. Boşanma sürecinin doğası gereği çocuklar da

²⁵ Koçyıldırım, G. (2010). Sosyal hizmet bakışıyla çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

sürece duygusal ve davranışsal olarak dâhil olmaktadır. Kimi zaman çocukların, özellikle de yaşı küçük olanların, boşanma sürecini anlamayacakları bu nedenle de süreçteki çatışmalardan çok etkilenmeyecekleri düşünülebilir. Oysa ebeveynler, çocuklarla boşanmayı konuşmasalar bile, yaşları ne olursa olsun, çocuklar işlerin yanlış gittiğini anlarlar. Bu nedenle bu sürecin ebeveynler arasında çatışmalı bir biçimde sürdürülmesi çocukları da etkileyecektir. Kimi zaman da ebeveynler çatışma yaşadıkları ve birbirlerine çok fazla öfke duydukları için çocuğu diğer ebeveyne göstermek istemez. Çocuğuna, diğer ebeveynin yokluğunu hissettirmeyeceğini, ona hem anne hem de baba olabileceğini düşünebilir. Ancak çocukların her iki ebeveyne de ihtiyacı vardır. Ebeveynler birbirinin yerini alamaz, çocukların her ikisinden de öğreneceği farklı şeyler bulunmaktadır.

Özetle, çatışmalı bir boşanma süreci ve boşanma sonrasında devam eden çatışmalar, çocukları doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyecektir. Çocuk açısından ideal olan, her iki ebeveynin de psikososyal açıdan sağlıklı olduğu bir aile ortamında yetişmesidir. Ancak yetişkinler açısından bunu gerçekleştirmek her zaman mümkün olamamaktadır. Bu durumda boşanma kararı alan yetişkinlerin sağlıklı anne baba rollerini unutmadan bu süreci yönetebilmeleri önemlidir. Çocuğun ayrılma ve boşanmaya gösterdiği tepkinin yoğunluğu, karmaşanın büyüklüğüne ve ebeveynler arasındaki bitmeyen kavgaya bağlıdır. Şüphesiz ki boşanma süreci ebeveynler için de oldukça zorlu bir süreçtir ve bazen ebeveynler de o kadar zorlayıcı deneyimler yaşarlar ki bu süreçten ebeveynlikleri de olumsuz etkilenir. Ancak ne olursa olsun, ebeveynler, bu süreçte çocuklarına, ayrılık kararından hiçbir şekilde onların sorumlu olmadığını belirtmelidir. Benzer şekilde ebeveynlerden birinin diğerine yönelik suçlayıcı ifadeler kullanmaktan uzak durması gerekmektedir. "Boşanıyoruz çünkü anneniz/babanız kötü biri. Sizleri de hiç sevmiyor yoksa size de böyle davranmazdı." yerine "Bazen yetişkinler anlaşamaz ve bir arada yaşamaktan vazgeçebilirler. Biz de ayrılmaya karar verdik. Ancak bu durumun seninle/sizinle ilgisi yok. Biz yine senin/sizin annen/anneniz ve baban/babanız olmaya ve seni/sizi çok sevmeye devam edeceğiz" denmesi, çocuklar açısından çok daha sağlıklı bir ifade olacaktır.

Boşanmak her ne kadar yetişkinlerin meselesi olsa da çocuklar açısından da pek çok belirsizliği barındıran bir süreçtir. Belirsizlik ise çocukların kaygı yaşamasına yol açabilir. Bu nedenle çocuklarla çalışırken onların duruma ilişkin düşünce ve duygularını anlamaya çalışın. Kendilerini ifade etmeleri için destekleyici ve cesaretlendirici olmaya önem verin.

Ebeveynleri boşanma aşamasında olan çocukların hayatlarında çok sayıda belirsizlik bulunmaktadır: Evimiz neresi olacak? Okulum değişecek mi? Hala bir odam olacak mı? Arkadaşlarımı görebilecek miyim? Annem/Babam hala beni sevecek mi? Belirsizlik zordur ve çocuklar belirsizliğin yarattığı kaygıyla başa çıkabilmek için rutinlerinin değişip değişmeyeceğini bilmek isterler. Bu süreçte çocuklara soru sormak ve onlara söz hakkı tanımak oldukça önemli olacaktır: “Sen neler hissediyorsun? Sence bundan sonra neler olacak?” gibi. Boşanma kavramı çocuklar için anlaşılması güç olduğundan ve çocuğun anlamlandırması için zamana ihtiyacı olduğundan çocuklar aynı soruyu defalarca sorabilir ve sorularının yetişkinler tarafından geçiştirilmeden cevap verilmesine ihtiyaçları vardır. Yine bu süreçte ailenin dağılmasından kendilerini sorumlu tutmalarına yol açacak şeyler söylenmekten kaçınılmalıdır.

Bazen ise çocuklar, bir ebeveyni yüklenerek onun diğer ebeveyn ile ilişkisini düzeltmesini sağlamaya çalışabilmektedir. Ancak çocuklara bu durumun geçici olmadığını ve aileyi tekrar bir araya getirmek için bir şey yapamayacaklarını anlatmak gerekmektedir.

Kimi zaman da çocuk bir ebeveyni ile keyifli vakit geçirdiğinde diğer ebeveyn onlarda o denli suçluluk yaratır ki çocuk bu çatışmadan kurtulmak için o ebeveyn ile ilişkisini tamamen kesmeyi seçebilir. Bu durum ebeveynin boşanma ile ilgili baş edemediği duygularını çocuğa yansıtmasına bir örnek olarak gösterilebilir. Ebeveynler, boşanma ile ilgili duygularını çocuklarla paylaşabilirler. Ancak bu duygulara yol açan kişisel sorunlar yalnızca yetişkinlerin meselesidir. Ebeveynler yaşadıkları zorlayıcı günlerde içlerini dökmek için çocuklarını seçmemelidirler. Fakat duygularını tamamen gizlemek ve hiçbir şey yokmuş gibi davranmak da doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Eğer ebeveynler çocuk her sorduğunda “hiçbir şeyim yok” deyip duygularını saklarsa çocuk her akşam gizlice odasında ağlayan ebeveynini gördüğünde kendi gördüğü ve ebeveyninden duyduğu arasındaki çelişkiyi çözemeyecektir ve giderek ebeveynine duyduğu güveni azalacaktır. Dahası çocuk, kendisinin de duygularını saklaması gerektiği düşüncesine kapılacak ve bu durum da çocuğun ebeveyn ile kurduğu ilişkiyi kopma noktasına getirebilecektir. Çocukların, anne ve babalarının kendilerine yetebilen, birbirleri ile işbirliği yapabilen ve güvenilir insanlar olduklarını görmeleri, ailelerinin dağılmasından kaynaklı güvensizlik duygularını azaltacaktır.

Her aile yapısı kendine özgüdür. Dolayısıyla boşanma süreci ve bu sürece ilişkin aile üyelerinin verdikleri tepkiler de farklılaşabilir. Çocuklar için de benzer bir durum söz konusudur. Çocukların yaşları, kişilik özellikleri, ebeveynlerin tutumları, boşanma nedenleri, çocuğun bu süreçte vereceği tepkileri farklılaştırabilir. Çocukların bu sürece verdiği tepkileri bilmek boşanma aşamasında ve sonrasında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde ebeveynlerle ve çocuklarla çalışırken yardımcı olabilir.

Gelişimsel Özellikler	Gözlemlenebilecek Olası Tepkiler	Öneriler
0-2/3 YAŞ <ul style="list-style-type: none"> • İhtiyaçlarını karşılamak için ebeveynlere bağımlı • 8-18 ay arasında bakım verenlerle bağlanma oluşur. Bu nedenle tutarlı bakım yoluyla güven geliştirmeye ihtiyaç duyar • Karmaşık olayları anlama, gelecekteki durumları tahmin etme veya duygularını anlama yeteneği yok • Değişen yaşam koşullarına, rutinlerine duyarlılık yüksek 	<ul style="list-style-type: none"> • Uyku/iştah düzensizliği • Sık ağlama • Huzursuzluk • Yatıştırılmakta güçlük • Daha az gördüğü ebeveyne yabancılaşma (6-8 ay ve üzeri yaşlarda) • Kucaktan inmeme, yapışma/ yabancı anksiyetesi (8 ay sonrası) • Öfke patlamaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Her iki ebeveynle de bağ kurma fırsatları yaratın • Fiziksel olarak rahatlatmaya çalışın • Tutarlı rutin oluşturun
3-6 YAŞ <ul style="list-style-type: none"> • Bağımsızlık geliştirmeye başlar, ancak yine de oldukça bağımlı • Nedeni ve sonucu anlama yeteneği sınırlı; hala geleceği ya da soyut kavramları anlayamama • Ben merkezci yorumlama, bakış açısı almada güçlük • Fantezi ve gerçeklik ayırımında sınırlılık (animizm, büyüsel düşünme) • Bazı duyguları tanımaya başlama, ancak bunlar hakkında sınırlı konuşma yeteneği vardır 	<ul style="list-style-type: none"> • Uyku/iştah düzensizliği • Sık ağlama • Huzursuzluk • Yatıştırılmakta güçlük • Kendini suçlama • Hatalı inanç geliştirme • Öfke patlamaları • Ebeveynlere yapışma • Yaşından küçük davranışlara dönme 	<ul style="list-style-type: none"> • Yeme-uyku-oyun düzenini mümkün olduğunca sürdürmek • Her iki ebeveynle de düzenli aralıklarla mümkün olduğunca sık temas kurmasını sağlamak • Sınırları korumak • Basit somut açıklamalar • Yaşam değişikliklerini gizlemeden açıklama (kim taşınacak, ne kadar görüşecekler vb) • Sorulara hazırlıklı olma ve alan yaratma • Tek bir konuşma ile sınırlı kalmamak, ihtiyaca göre konuşmak
6-8/9 YAŞ <ul style="list-style-type: none"> • Duygular hakkında biraz daha karmaşık düşünebilme ve dile dökme becerisi • Çevrelerinde olup bitenler hakkında daha geniş, daha az egosentrik bir bakış açısı, ancak boşanma gibi karmaşık koşulların anlaşılmasında hala sınırlılık • Ev dışında daha fazla ilişki geliştirme beceri ve fırsatları 	<ul style="list-style-type: none"> • Özlem tepkileri • Öfke tepkileri • Terk edilme/reddedilme hisleri • Fiziksel şikayetler • Taraf olma/yabancılaşma • Arkadaşları arasında farklı hissetme/utanma • Okul reddi • Birleşme fantezileri 	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun boşanmaya ilişkin duygu ve düşüncelerini ifadeye teşvik • Sorulara alan yaratma ve teşvik • Boşluk doldurmaya özen (geçen gece evde yemek olmadığı için mi, ben ödevimi yapmadım diye mi vb) • Bazıları yeniden birleşme konusunda fantezilere sahip olabilir ve bunu yapmak için ne yapabileceklerini merak edebilir. (nedeni benim ve ben düzeltebilirim inançlarını düzenleme) • Diğer ebeveyne ilişkin olumlu duygularını (sevgi, özlem vb.) cezalandırmamaya özen gösterme • Ders dışı etkinliklere teşvik

Gelişimsel Özellikler	Gözlemlenebilecek Olası Tepkiler	Öneriler
<p>9-11 YAŞ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel farkındalık artmıştır • Boşanma ile ilgili duygu ve koşulları anlama, düşünme ve konuşma becerisi gelişmiştir • Aile dışındaki ilişkilerde (arkadaşlar, öğretmenler vb.) gelişim (çocuğun zaman planında daha fazla yer kaplama) Akranlarına uymaya çalışır • Siyah beyaz düşünme, birini suçlama eğilimi bulunur 	<ul style="list-style-type: none"> • Özlem tepkileri • Öfke tepkileri • Terk edilme/reddedilme hisleri • Fiziksel şikayetler • Taraf olma/yabancılaşma • Arkadaşları arasında farklı hissetme/utanma • Okul reddi • Birleşme fantezileri • Ayrılan ebeveynin rolünü üstlenmeye çalışma 	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun boşanmaya ilişkin duygu ve düşüncelerini ifadeye teşvik • Sorulara alan yaratma ve teşvik • Boşluk doldurmaya özen (geçen gece evde yemek olmadığı için mi, ben ödevimi yapmadım diye mi vb) • Bazıları yeniden birleşme konusunda fantezilere sahip olabilir ve bunu yapmak için ne yapabileceklerini merak edebilir. (nedeni benim ve ben düzeltebilirim inançlarını düzenleme) • Diğer ebeveynle ilişkin olumlu duygularını (sevgi, özlem vb.) cezalandırmamaya özen gösterme • Ders dışı etkinliklere teşvik
<p>12-18 YAŞ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soyut düşünme becerisinde artış (boşanma ile ilgili sorunları anlama kapasitesi) • Tartışmalara katılma ve anlayışlarını artırmak için soru sorma yeteneğinde artış • Daha fazla bağımsızlık arzusunun başlangıcı; ebeveyn otoritesinin sorgulanması • Aile dışındaki ilişkilerin giderek daha önemli hale gelmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Okul reddi/utanç • Dikkat sorunları-akademik başarıda düşüş • Öfke- karşı gelme • Aileden uzaklaşma-arkadaşlara eğilim • Yabancılaşma/suçlama • Alkol madde kullanımı • Riskli davranışlar • İçre çekilme • Bedensel belirtiler • Ulaşılma ma / iletişim e isteksizlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Boşanma haberi ve gelişmelerini gizlememe • Velayetle ilgili fikir alma ama bu sorumluluğu/yükü tamamen onlara bırakmama • İletişimi açık tutma • Sınırlarına saygı duyarken açık ve erişilebilir olma mesajlarına ağırlık verme • Daha fazla özgürlük ve seçenekler ile dengelenmiş tutarlı sınırlar

Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre Çocukların Özellikleri ve Boşanmaya Verdikleri Tepkiler

Kaynak: Lowenstein'in Çocukların Boşanma Süreci ile Başa Çıkmaları İçin Yaratıcı Müdahaleler

Yukarıdaki tablo özetlenecek olursa boşanma sonrasında çocuklar farklı tepkiler gösterebilir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde uzmanlar bu olası tepkiler hakkında bilgi sahibi olursa çocukların yaşadıkları sorunlar nedeniyle diğer ebeveynle görüştürmek istemeyen ebeveynin kaygısını azaltmak mümkün olabilir. Bu durumda aşağıdaki şekilde yer alan konularda ebeveynlere bilgilendirme yapılabilir.

Bu süreçte yapılması gerekenler	Bu süreçte yapılmaması gerekenler
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Takip ve anlayış, çocuklarla daha çok zaman geçirme ✓ Rutin ve sınırlarda çok büyük değişikliklerden kaçınma ✓ Bilgilendirme ✓ Soruları yanıtlama ✓ Güvenliğini sağlama ✓ Duygu ifadesine teşvik etme ✓ Duyguları önemseme ✓ Çocuğun kaygısı azalana kadar aynı soruları tekrar tekrar sormasına izin verme ve soruları yanıtlama 	<ul style="list-style-type: none"> x Görmezden gelme x Cezalandırma x Duygu ifadesini ketleme/sınırlama x Çocuğun sorularını yanıtızsız bırakma x İstek ve ihtiyaçları için suçlama x Çocuğun uyum sürecini küçümseme x Çocuğun yanında eski eşle kavga etme ve çocuğa eski eşi kötüleme x Velayet ya da görüşme aralıkları konusunda karar verme sorumluluğunu çocuğa yüklemek x Ebeveynin kendi duygularını yatıştırması için çocuğu kullanması

Şekil 3. Boşanma Sonrasında Çocukların Verebileceği Tepkilere İlişkin Önlemler

Boşanma Sonrası Çocuğun Ebeveynlerle Görüşmesi

Hak sahibinin başvurusundan sonra resmi olarak başlayan çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde, uzmanlar tarafından hem hak sahibi hem de yükümlü ile kurulacak iletişimde aşağıdaki bilgilerin her iki tarafa da iletişim aşamasında verilmesi yararlı olabilecektir.

Bazı durumlarda çocuklar ebeveynle görüşebilmek için alıştıkları çevreden ayrılıp yeni bir çevreye girmek zorunda kalmaktadırlar. Örneğin, eğer çocuk hafta sonları kursa gidiyorsa kursa devamlılığı aksayabilmektedir. Çocuk için bir ebeveyni ile görüşmek için diğerinden ayrı kalmak bile yeterince zorlayıcı olabilmektedir. İlerleyen yaşlarda çocuklar akranları ile vakit geçirmek istedikleri için diğer ebeveynle görüşmek istemeyebilirler. Ebeveynler çocuğun diğerleriyle görüşmesini bir tehdit aracı, eski eşi kontrol etme yöntemi, diğerini istediği şekilde davranmaya zorlamak için bir araç olarak ya da çocukları diğer hakkında bilgi alma amaçlı kullanmamalıdır. Çocuklar, çatışmalı ebeveynler arasında tartışma çıkmasını önlemek için diğer ebeveyni ziyarete gitmekten tamamen vazgeçebilmektedir.

Ebeveynleri ile görüşecek çocuklar kimin, ne zaman onu almaya geleceğini mutlaka önceden bilmelidirler. Çocuklar, her ebeveynle tekrar bir araya geldiklerinde, birbirlerine alışmaları için belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Çocuklar ebeveyn ziyareti sonrası kendilerini bir süre huzursuz, mutsuz ve öfkeli hissedebilirler. Ebeveynler de bu durumu diğer ebeveynin çocuğa kötü davrandığı şeklinde yorumlayabilir. Ancak ebeveynlerin düşündüğünün aksine bu durum yalnızca ziyaretin yaklaşmasının onlara boşanmayı hatırlatmasından kaynaklanabilir. Çocuklar için bir ebeveynle birlikte olmak için diğerinden ayrılmak zorunda kalmak zorlayıcı bir durumdur. Çocuklar başta ebeveynle görüşmek için isteksiz davranmalar

da buluştuğlarında genellikle mutlu olmaktadır. Ancak bazen “Ebeveyne yabancılaşma sendromu” nedeniyle çocuklar ebeveynle görüşmeyi reddetmektedir. Bu sendrom, özetle bir ebeveynin kasıtlı olarak çocuğa diğer ebeveyne yönelik haksız yere olumsuzluk yüklediği bir stratejidir²⁶. Bu stratejinin amacı, çocuğun diğer ebeveynle olan ilişkisine zarar vermek ve çocuğun olumsuz duygularını diğer ebeveyne yöneltmektir. Çocukların bir ebeveyni reddetmelerinin nedeni, eğer reddetmeyi kabul etmezlerse, birlikte yaşadıkları ebeveynin sevgisini kaybetmekten korkmaları ya da zor durumda olan ebeveyne destek vermeleri gerektiğini düşünmeleri olabilmektedir. Çocuk ancak baskıcı ebeveyninden uzaklaşınca gerçek duyguları su yüzüne çıkmaktadır. Boşanmış ebeveynlerin değerleri birbirinden farklı olabilmektedir ve her iki taraf da çocuğu kendi değerlerine göre yetiştirmek isteyebilir. Ancak unutulmamalıdır ki farklı değerlerle yüz yüze gelmeleri çocukların gelişimini tehlikeye atmaz. Çocuk bir noktada kendi seçimini kendisi yapabilecektir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde çocukların yanında olmayan ebeveyn ile görüşmek istememesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde bazen çocuklar bir ebeveynle görüşmeyi şiddetle reddedebilir. Çocuğun (ihmal/ istismar gibi durumlar dışında) ebeveynle görüşmeyi reddetme nedeni “Ebeveyne yabancılaşma sendromu” olabilir. Bu sendrom, bir ebeveynin kasıtlı olarak çocuğa diğer ebeveyne yönelik haksız yere olumsuzluk yüklediği bir stratejidir. Böylelikle ebeveyn, çocuğu kullanarak diğer ebeveyne olan öfkesini sürdürmeyi deniyor olabilir. Böyle bir durumla karşılaşırsanız çocuğun duygularını önemseyişinizi ve onun yanında olduğunuzu göstermeye çalışın.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde (ihmal, istismar gibi ciddi konular dışarıda tutulmak kaydıyla) ebeveynler arasındaki çatışmalar nedeniyle taraf olma ya da ebeveyne yabancılaşma sendromu yaşayan bu nedenle kişisel ilişki kurulan ebeveyni ile görüşmek istemeyen çocuklarla karşılaşan uzmanlar şu konulara dikkat etmelidir:

- Çocuğun duyguları önemsenmeli ve konuşulmalıdır. Çocuklar, duygularını tanıması ve aktarabilmesi için teşvik edilmelidir. Çocuk bunları yaparken kendi kelimelerini kullanması yönünde cesaretlendirilmelidir. Aktif dinleme yoluyla çocuğa geri bildirimde bulunmak çocukla kurulan iletişimi kolaylaştırmaktadır.
- Ebeveyni ile görüşmek istemeyen bir çocukla karşılaşıldığında “Eğer ebeveynin ile görüşmeyi kabul etmezsen onun başı derde girecek, hatta bu nedenle hapse bile

girebilir” gibi söylemler kullanılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki tehdit etmek ikna etmek değildir. Çocuğu korkutmamak, şefkat göstermek, duyulduğunu anlaşıldığını hissettirmek uzmanların öncelikli amaçlarından olmalıdır.

- Uzman belki de o çocuğun karşısına şimdiye kadar çıkan ve çıkma ihtimali olan en sağlıklı yetişkin rolündedir. Büyük sorunları çözmek için büyük zamanlar gerekir. Bu süreçte kullanılacak sihirli bir değnek olmasa da en azından her şey yanlış giderken tek bir doğru olmak bir çocuk için başka bir ihtimalin varlığını göstermesi açısından oldukça kıymetlidir. Uzmanın çocukla kurduğu iletişim şekli bile hem ebeveyne örnek olurken hem de çocuk için bir umut olabilmektedir.

Çatışma Çözümü

Çatışma, çok farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. İki veya daha fazla kişi arasında düşünceler, değerler ve duygulardaki farklılıklardan kaynaklanan iç uyumsuzluk çatışmadır. Bir sosyal olgu biçiminde ele alındığında çatışma; taraflardan birinin kazanması diğerinin kaybetmesine neden olan, huzursuzluk, sıkıntı, stres, düşmanlık ve kavga gibi olumsuz davranışlara neden olan her türlü tutum ve davranışlar toplamı olarak belirtilebilir. Kişinin içinde bulunduğu sosyal ortam ve zaman dilimi içinde istemediği durumlarla karşı karşıya kalması ve bir sonuç için zorlanması durumunda gerçekleştirdiği davranış, yaşadığı duygu durumu çatışmaya kaynaklık edebilir. Bu haliyle çatışma, sosyal varlıkların içinde veya aralarında; geçimsizliğin, uyuşmazlığın, ahenksizliğin ortaya çıktığı bir etkileşim sürecidir.

Evlilik sürecinde çiftler farklı nedenlerle çatışma yaşayabilirler. Evlilikten ve birbirlerinden gerçekçi olmayan beklentiler, çiftler arasındaki iletişimin bozulması, günlük yaşama dair sorumluluklar, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, gelirin yönetimi, kök ailelerin müdahaleleri, çiftler arasındaki güç savaşları, kişilik özellikleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan nedenler çatışma yaratabilir.

Evlilik sürecini boşanmaya götüren bu çatışmaların boşanma sonrasında ortadan kalkması beklenir. Ancak, bitmeyen çatışmalar boşanma sürecinde ve hatta boşanma sonrasında, özellikle de çocuklar varsa, sürmekte ve bireyleri ve çocukları olumsuz etkilemeye devam edebilmektedir. Uzmanlar, boşandıkları halde evliliklerindeki çatışmaları bir şekilde devam ettiren ve bu çatışmaların çocuğa olumsuz yansıdığı ebeveynlerle karşılaşabilirler. Bu nedenle kişiler bu çatışmalarını çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecine de taşıyabilirler.

Farklı tanım ve yaklaşımlar incelendiğinde çatışmanın; “Olumsuz düşünceler - Değer Farklılıkları - İç uyumsuzluk - Huzursuzluk - Sıkıntı - Stres - Düşmanlık - Kavga - Zorlama/

Zorlanma - Geçimsizlik - Uzlaşmazlık/Uyuşmazlık - Ahenksizlik” gibi durum ve kavramlarla ilişkilendirilerek açıklandığı görülmektedir. Dolayısıyla her biri olumsuzluk çağrışımına neden olan bu kavramlar üzerine düşünmek ve aralarındaki ilişkilendirmeleri gerçekleştirmek, çözüm için aranacak yollardan ilki olarak kabul edilebilir.

Kişilerin, uyumsuzluğu ortadan kaldırması genel olarak, çevredeki insanların görüşlerini değiştirmek ya da kendi görüşlerini değiştirmek biçiminde iki şekilde olabilir. Görüşlerin değişmesi ya da değiştirilmesi genellikle zaman alıcı ve çoğu zaman da farklı gerekçelerden dolayı güç ama imkansız değildir. Doğru bir motivasyon tarifi ya da cümlesi, “güç” ya da “zor” biçiminde ifade edilen bir durumun aşılmasına olanak tanıyabilir. Örneğin, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde yaşanacak bir olumsuzluğun giderilmesinde çatışan ebeveynler açısından ana motivasyon cümlesi “çocuk ve çocuğun iyilik hali” üzerinden kurulabilir.

Evliliklerinde çatışma yaşayan ve bunu boşanma sonrasına da taşıyan ebeveynler çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecini yürütmekle sorumlu olan uzmanlara da bu çatışmayı yansıtabilirler. Bu durumda uzmanın bu çatışmayı yönetmesi gerekebilir. Bunun için kullanılabilecek bazı beceriler ve teknikler aşağıda yer almaktadır;

Çatışma yönetimi, uzlaşmazlığı belirli bir yönde sonuca yöneltebilmek için çatışmaya taraf olanların ya da üçüncü bir tarafın karşılıklı olarak bir dizi eylemde bulunmasıdır. Söz konusu eylemler şu şekilde belirtilebilir:

- Fiziksel ve psikolojik ortamın hazırlanması
- Kızgınlığın kontrol altına alınması
- Pozisyonlar ve menfaatler (ihtiyaçlar/talep edilenler) arasındaki farkların bilinmesi
- Çözüm için adım atmadan önce psikolojik hazırlık yapılması
- Çözumsuzlük yerine olası çözümlerin ne olacağının tartışılması/önerilmesi/ konuşulması
- Uygun seçeneğin belirlenmesi
- Karmaşık durumlarda sorunun parçalara ayırarak giderilmesi
- Kazan-kazan ilkesinden hareket edilmesi
- Geçmişten ziyade geleceğe odaklanması

Uzmanlar, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde farklı nedenlerle işbirliği yapmaya açık olmayan kişilerle çalışmak durumunda kaldıklarında ortaya çıkan çatışmanın

biyresel olarak kendileriyle doğrudan ilgili olmadığını unutmamalıdır. Bu duygu durumunda olan kişilerle çalışmaya başlamadan önce fiziksel ortamın hazırlanması ilk önemli adım olarak belirtilebilir. Bunun için ebeveynlerle mümkün olduğu kadar sessiz sakin ve yalnız görülecek bir ortamın yaratılması yararlı olabilecektir. Görüşmeye başlamadan önce kısa bir sosyal sohbet yapmak görüşülen kişiyi rahatlatmaya yardımcı olacaktır. Kişinin neden burada olduğunu anlatılması ve uzmanın süreçteki rolünü kısaca açıklaması böylelikle süreç hakkında kişiyi bilgilendirmesi önemlidir. Görüşme sırasında kişiler geçmiş konular üzerinde durabilir, karşıdaki kişinin haksızlığını ispatlama çabasına girişebilir ve bu esnada kızgınlıklarını kontrol etmekte güçlük çekebilirler. Bu durumda başlangıç noktası ise çocuğun üstün yararını hatırlatmak, ebeveynin kızgınlığının, temelde çocuğu için taşıdığı endişelerle ilgili olduğunu, bunun da çocuğunu düşündüğünün önemli bir göstergesi olduğunu ifade etmek, kişinin anlaşıldığının hissettirilmesi açısından önemlidir.

Çatışma çözme sürecinde çoğu zaman pozisyonlar ile ihtiyaçlar (talepler) çatışabilir. Pozisyonlar, kişilerin çatışma yaşanan konu hakkındaki istekleridir ve sosyal statü, yaş, ekonomik durum, yaşanan duruma ilişkin algılar ve deneyimler gibi farklı etmenler tarafından belirlenebilir. İhtiyaçlar ise kişilerin ihtiyaç duydukları konulardır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması açısından bunu örneklemek gerekirse bir ebeveynin pozisyonu, çocuğunu diğer ebeveyne teslim etmemek/ilişki kurmalarını engellemek olabilir. Bunun arkasında diğer ebeveynin yeterince sorumlu davranmayacağı, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamayacağı düşüncesi olabileceği gibi, evli kalınan süreç boyunca çözülemeyen sorunlar nedeniyle karşıdaki kişiden intikam almak düşüncesi de olabilir. İhtiyaç ise ebeveynin, karşı tarafa çocuğu teslim etmesi veya çocukla kişisel ilişki kurmasını sağlamasıdır çünkü bu konuda yasal bir yaptırım söz konusudur. Böyle bir durumda uzman, kişinin pozisyonu ile ilgili endişelerini anladığını ancak süreci yerine getirmezse hem çocuğun hem de kendisinin zarar görebileceğini açıklamalıdır. Böylelikle kişinin bu süreci çözmesi için psikolojik bir hazırlık yapılmış olacaktır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde yaşanabilecek çatışmaları çözmenin bir diğer adımı da çatışma çözümünde kazan-kazan ilkesinden hareket etmektir. Kazan-kazan ilkesi bilgi paylaşımı, ortak çıkarların arttırılması, yaratıcı çözüm yollarının önerilmesi, tarafların ihtiyaçlarının mümkün olduğu kadar karşılanmasını içermektedir. Uzmanlar, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinin amacı, yapılacak işlemler, tarafların süreçteki sorumlulukları, bu sorumlulukların yerine getirilmemesi durumunda çocuğun karşılaşılabileceği sorunlar ve tarafların karşılaşılabileceği yaptırımlar konusunda açık, anlaşılır ve gereken ayrıntıları açıklayan bilgileri vermelidir. Her iki taraf için de ortak çıkarların bulunması, bu süreçte kimsenin haksızlığa uğramadığı ve en asgari düzeyde de olsa

ihtiyaçlarının karşılandığı düşüncesinin oluşmasına yol açacaktır. Bunu yaparken adım adım gidilmesi ve geçmişteki anlaşmazlıklara değil de bugün varılan noktaya vurgu yapılması ve bu durumun çözülmemesinin geleceğe olan etkisi üzerinde durulması kolaylaştırıcı olabilecektir.

Bu süreçte işbirliğine açık olmayan kişiler açısından, bu durumun çocuk ve diğer ebeveyn tarafından nasıl karşılanacağına ilişkin görüşlerinin ve sürecin yerine getirilmemesi durumunda yasal yaptırımlarla karşılaşabileceklerinin sorularak kişinin bu durumlar hakkında farkındalığının artırılması, çatışmanın çözümüne yardımcı olabilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde yaşanabilecek çatışmaları çözmede, çocuğun odakta olması ve üstün yararının sağlanması, haklarının korunması uzmanların temel görevidir. Bu süreçte ebeveynlerle yaşanabilecek çatışmalarda bu önemli nokta akılda tutulmalıdır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde farklı nedenlerle iş birliği yapmaya açık olmayan ve sizinle çatışan kişilerle karşılaşabilirsiniz. Bu durumda çatışmanın bireysel olarak sizinle ilgili olmadığını unutmayın.

2.2. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecinde İhtiyaç Duyulabilecek Beceriler

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde sahip olunması gereken becerilerden ilki, aktif dinleme, empati kurma, saygı duyma, açık ve net konuşma, duyguların ifadesi, beden dilini doğru kullanma gibi temel iletişim becerileridir.

Bu temel iletişim becerilerini kullanarak ebeveynleri ve çocukları bilgilendirmek, sürece hazırlamak, onların kaygılarını azaltmak mümkün olacaktır.

Bu süreçte uzmanlar tarafından hak sahibi ebeveynlere aşağıdaki önerilerde²⁷ bulunulabilir:

- ✓ Çocukla görüşme ile ilgili yasal süreç, kurallar ve sorumluluklarınız hakkında bilgi sahibi olmanız faydalı olacaktır.
- ✓ Çocukla görüşmeye düzenli olarak ve zamanında gelmeye özen göstermelisiniz.

²⁷ Bu önerilerden bazıları Coventry's Children's Services Procedures manual https://coventrychildcare.proceduresonline.com/p_making_contact_work.html#introduction adresindeki bilgilerden derlenmiştir.

- ✓ Çocukla görüşmeden önce süreci planlamanız faydalı olacaktır. Görüşmeye gitmeniz ne kadar zaman alacak? Neyle gideceksiniz? Trafik sorun olur mu?
- ✓ Çocukla görüşme öncesine ve sonrasına mümkünse acil, önemli, stresli işlerinizi koymayınız.
- ✓ Her görüşmeden önce, çocuğunuza odaklanmanız faydalı olacaktır. Söylemesi yapmaktan daha basit olabilir, ancak dışarıdaki endişelerin çocuğunuzla geçirdiğiniz zamanı etkilemesine izin vermemeye gayret ediniz.
- ✓ Bunu yapabilmek için zihninizi boşaltmaya ihtiyaç duyabilirsiniz. Bunun için de sevdiğiniz bir şarkıyı dinlemek, nefes alıp vermek, bedeni esnetmek/hareket ettirmek gibi teknikler kullanılabilir.
- ✓ Görüşme sonrası rahatlamak ve süreci gözden geçirmek için kendinize biraz zaman ayırabilirsiniz.
- ✓ Görüşmede çocuğunuzla bağ kurmak için çocuğunuzun ilgi alanları, sevdiği oyunları, konuları düşünün. Görüşmenin başında bu konulardan söz etmek, çocuğunuzun sevdiği oyunları oynamak her iki tarafı da rahatlatacaktır.
- ✓ Bu faaliyetleri seçerken diğer görüşmelerde de sürececek bir faaliyet seçebilirsiniz. Bir kitap okumak, birlikte bir yapboz yapmak gibi.

Bu süreçte uzmanlar tarafından yükümlü ebeveynlere aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Çocuğunuzun diğer ebeveyni ile yapacağı görüşmeler hakkında çocuğunuzla önceden konuşabilirsiniz, varsa sorularını yanıtlayın, çocuğunuzun diğer ebeveyni ile zaman geçirmeye hazır hale getirmeye gayret etmelisiniz.
- ✓ Eski eşiniz hakkında bazı olumsuz hisleriniz olsa bile, birlikte geçirecekleri zaman hakkında olumlu konuşarak çocuğunuzun diğer ebeveyni ile ilişki kurma çabalarında destekleyebilirsiniz.
- ✓ Görüşmelere hazırlanması için çocuğunuzun teşvik etmeniz faydalı olacaktır. Örneğin bir takvime görüşme günlerini işaretleyebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuza görüşme hakkında sorular sormak yerine çocuğunuzun size, istediği zaman istediği kadar bilgi vermesine izin vermeniz faydalı olacaktır.

Ebeveynleri görüşmeye hazırlamak kadar, çocukları da görüşmeye hazırlamak önem

taşımaktadır. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, özel bir ihtiyaca sahip olup olmadığı, ebeveynlerine ilişkin deneyimleri gibi durumlar çocuğun görüşmeye hazırlanması sürecini etkileyebilir. Uzmanlar çocukları görüşmeye hazırlarken aşağıdaki konulara dikkat etmelidir:

Çocuğu Hazırlama

- ✓ Her çocuk ve her çocuğun ihtiyacı farklıdır. Bu nedenle süreçte çocukla kurulacak iletişimin her çocuk için farklı olacağı unutmamalıyız.
- ✓ Süreç hakkında çocuğa bilgi vermeliyiz. Nerede görüşecek, ne kadar sürecek, diğer ebeveyn o sırada nerede olacak, görüşme sırasında kaygılanırsa ne yapabilir, görüşme sırasında siz yanında olacak mısınız? gibi konuların açıklanması çocuğun güvende hissetmesi için yararlı olacaktır.
- ✓ Çocuğun düşünce ve duygularını ifade etmesine fırsat vermeliyiz. Süreç hakkında çocuğun görüşlerini sormalıyız. "Neden burada olduğunu biliyor musun?" böylelikle hem çocuğun duygularını hem de çevresindekilerin bu durum konusunda çocuğu nasıl etkilediğini belirleyebilirsiniz.
- ✓ Açık uçlu sorular kullanarak yakınlık kurmalıyız. (Seni biraz daha yakından tanımak istiyorum. Birkaç hafta önce okul tatiliydi. Okul tatillerini düşün ve bana tatillerle ilgili olarak hatırlayabildiğin her şeyi anlatır mısın?)
- ✓ Ses tonumuzu, mimiklerimizi, yüz ifadelerimizi ayarlamak konusunda dikkatli olmalıyız. Küçük yaşta çocuklar yüz ifadelerini tanımak ve yorumlamakta zorluk çekebilirler bu nedenle abartılı ifadelerden kaçınmak önemlidir.
- ✓ Çocuklarla göz kontağı kuracak biçimde pozisyon almalıyız.
- ✓ Çocuğu dikkatle dinlemeli; yönlendirme yapmaktan ya da konuyla ilgisi olmayan ifadeler kullanmaktan kaçınmalıyız.

Daha önce de ifade edildiği gibi çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması süreci kimi zaman ebeveynlerin uzmanlar ile çatışmasına yol açabilir. Bu durumda uzmanlar açısından yararlı olabilecek diğer bazı beceriler de aşağıdaki gibi ifade edilebilir;

- ✓ Yönetmeye hazırlıklı olunmalı ve temel motivasyon cümlesi bulunmalı (Çocuğunuzu önemseyeceğinizi ve onun iyiliğini istediğinizi anlıyorum).
- ✓ Herkesle iletişim kurulabilir dolayısıyla iyi dinleyici olunmalı.

- ✓ İyi dinleyiciler iletişimi beceriyle kullanır, iletişimle gerekli sınır çizilmeli.
- ✓ Psikolojik durumlar ve kültürel kodların farkında olunmalı.
- ✓ Tolerans düzeyleri farklıdır, çatışmayı yöneten toleranslı olmalı.
- ✓ Çatışma stratejileri farklı durumlar için geçerlidir, iyi bir inceleme ve gözlemle uygun stratejiler kullanılmalı.
- ✓ Müzakere kültürü olmayanlarla müzakere yürütmek güçtür, güçlük iletişim araçlarını etkin kullanarak aşılabılır.
- ✓ Belirsizliğin azaltılmasının, kaygı ve endişeyi azaltıp güveni artıracığı unutulmamalı.
- ✓ Kişilere yumuşak, konulara ciddi yaklaşmak çatışma çözümünün temeli olduğu akılda tutulmalı.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde ebeveynleri ve çocukları bu sürece hazırlamak önemlidir. Bunun için aktif dinleme, empati kurma, saygı duyma, açık ve net konuşma, duyguların ifadesi, beden dilini doğru kullanma gibi temel iletişim becerilerinin kullanılması gerektiğini hatırlayın.

BÖLÜM III

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ SÜRECİNE İLİŞKİN SIKÇA SORULAN SORULAR VE YANITLARI

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kavramları arasındaki fark nedir?

Çocuk teslimi: Velayete ilişkin verilen ilam veya tedbir kararına istinaden süreklilik arz etmeyen, çocuğun yükümlüden alınarak hak sahibine verilmesi sürecini ifade etmektedir. Bu işlem çoğunlukla tek seferde gerçekleştirilir.

Kişisel ilişki: İlam veya tedbir kararına istinaden velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan anne ve babanın ya da diğer kişilerin çocukla sınırlı bir süre görüşmesi veya birlikte kalması sürecini ifade etmektedir. Bu işlem ise bir süreci kapsamaktadır. Bu işlemde çocuğun tamamen teslimi söz konusu olmayıp velayetin kendisine verilmeyen taraf ile mahkemece belirlenen sürelerde görüşmeleri gerçekleştirilir.

Hak sahibi ve yükümlü kavramları nedir?

Hak sahibi: Çocuk teslimi işlemlerinde velayet kendisine verilen kişiyi, kişisel ilişki kurulması işlemlerinde ise velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla arasında kişisel ilişki kurulan kişiyi,

Yükümlü: Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı gereğince çocuğu teslim etmesi gereken kişiyi ifade eder.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması için başvuruda olması gereken evraklar nelerdir?

Hak sahibinin, kendisinin ve varsa yükümlünün adres ve iletişim bilgilerinin de yer aldığı başvuru dilekçesi ile birlikte çocuk teslimi veya kişisel ilişkinin tesisine ilişkin ilam ya da

tedbir kararını sunması yeterlidir. Ancak teslim ya da kişisel ilişki kararı mahkemenin verdiği hükme(son karara) dayanıyorsa başvuruyu alan müdürlüğün dosyayı açmadan önce kararın kesinleşip kesinleşmediğini kontrol etmesi gerekmektedir.

Başvuru evrakında kararın kesinleşmesi aranmalı mıdır?

Aile mahkemelerince verilen ara kararların kesinleşmesi söz konusu olmadığından ara/tedbir kararlarında kesinleşme aranmaz, ancak hükümle birlikte verilen ve velayete/kişisel ilişkiye ilişkin kararların kesinleşmesi gerekmektedir. Hak sahibinden varsa kesinleşme şerhini sunması istenir, bulunmaması halinde kesinleşmenin kontrolü müdürlükçe yapılmalıdır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi için müdürlüğe kimler başvurabilir?

Mahkemenin ilam veya tedbir kararına istinaden hak sahibi müdürlüğe doğrudan kendisi başvurabileceği gibi vekâletnamesi bulunan avukatı vasıtasıyla da başvuru yapılabilir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 404 (küçüklük), 405 (akıl hastalığı veya akıl zayıflığı), 406 (savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim), 407 (özgürlüğü bağlayıcı ceza) ve 408 (istek üzerine) maddeleri uyarınca vesayet altına alınan hak sahibi vasi aracılığıyla başvurusunu yapmalıdır. Ancak hükümlü olması nedeniyle kısıtlanan hak sahibi COVID-19 izni gibi bir izin nedeniyle dışarıda ise kendisi de vasisi olmadan müdürlüğe başvurabilir.

Yükümlü veya hak sahibi yerine çocuğun üçüncü bir kişi tarafından görüşme merkezine teslimi ya da merkezden geri alınması mümkün müdür?

Yükümlünün çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinde çocuğu görüşme merkezine bizzat getirmesi gerekmektedir. Yükümlü tarafından çocuk, teslim mekanına getirildiğinde hak sahibine teslim edilir ve bu husus tutanak altına alınır. Ancak, yükümlünün bizzat getiremediği, yani üçüncü kişi vasıtasıyla çocuğu görüşme merkezine göndererek çocuk görüşme merkezinde teslim hazır halde bulundurduğu durumlarda yükümlülüğün fiilen yerine getirilmiş olması dikkate alınarak çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk, müdürlük tarafından teslim alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu şekilde yapılan teslim işlemi de tutanak altına alınır. Bu durumda da sorumluluğun yükümlüye ait olduğu unutulmamalıdır.

Buna karşılık çocuk, yükümlü dışında üçüncü kişi vasıtasıyla teslim mekânına getirildiğinde hak sahibi çocuğu teslim almayacağını beyan ederse teslim işleminin, hak sahibinin beyanı doğrultusunda yapılamadığına ve çocuğun, çocuğu getiren üçüncü kişi vasıtasıyla geri gönderildiğine dair tutanak tutulur. Bu durumda yükümlü, yükümlülüğünü yerine getirmiş olacağından yükümlüye teslim emri gönderilmez. Müdürlük tarafından yükümlüye teslim

emri gönderilmemesi kararına karşı hak sahibi tarafından aile mahkemesine ÇKK'nun 41/E maddesi uyarınca şikâyet yoluna başvurulabilir.

Bu durum teslim emrinin tebliğinden sonra gerçekleşmiş ise, hak sahibi, ÇKK'nun 41/F maddesinin birinci ve ikinci fıkraları gereğince yükümlünün disiplin hapsi ile cezalandırılması istemiyle aile mahkemesine şikâyet yoluna başvurulabilir. Aile mahkemesi TMK'nun "Dürüst davranma" kenar başlıklı 2. maddesinde düzenlenen, "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." hükmünü göz önünde bulundurarak hak sahibinin talebini değerlendirebilir.

Kişisel ilişki kararı yerine getirildikten sonra çocuğu görüşme merkezinden yükümlü bizzat kendisi alabileceği gibi alamadığı durumlarda belirlediği bir kişi vasıtasıyla çocuğu alabilir. Ancak bu durumda ilk teslimde yükümlünün, çocuğu teslim almaya gelecek kişinin bilgilerini bildirmesi ve ilgili uzmanın da bu hususu tutanağa geçirmesi gerekmektedir.

Hak sahibi için ise çocuk teslimi ve kişisel ilişki kararlarının yerine getirilmesi sürecinde görüşme merkezinden çocuğu bizzat kendisinin alması, yine kendisinin görüşme merkezine bırakması gerekmektedir.

Yükümlü ile irtibat kurulduğunda çocuğun dede/amca vb. kişilerce teslim merkezine getirileceği öğrenildiğinde ne yapılmalıdır?

Yükümlünün çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinde bizzat çocuğu görüşme merkezine getirmesi gerekmektedir. Tek istisnası Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam Ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin 35'inci maddesinde belirtildiği üzere, kişisel ilişki kararı yerine getirildikten sonra çocuğu görüşme merkezinden yükümlünün bizzat kendisi alabileceği gibi alamadığı durumlarda belirlediği bir kişi vasıtasıyla çocuğu alabilir.

Hak sahibinin kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesi için Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'ne (ADM) başvurusunun ardından çocuğu almaya gelmeyeceğini bildirmesi halinde mahkeme kararı düşer mi?

Mahkeme kararı düşmez. Hak sahibi, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirdiği hâlde haklı bir mazeret olmaksızın art arda iki kez veya bir yılda üç kez gelmezse ilgili uzman veya öğretmenin bildirimini üzerine dosyanın işleminden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine müdür tarafından karar verilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

"Haklı mazeret" nedir? Kim tarafından belirlenir?

Haklı mazeret çocuğun teslimine engel bir durum olmayıp yükümlünün çocuğu görüşme merkezine getirmesine engel olabilecek zaruri durumlardır. Haklı mazeret kavramı somut olaya göre değişebilmektedir. Yükümlünün ileri sürdüğü mazeretin haklı mazeret teşkil edip etmeyeceği hususu öncelikli olarak ilgili uzman tarafından değerlendirilerek süreç buna göre yürütülür. Uzmanın haklı mazeret değerlendirmesi de dâhil olmak üzere yürüttüğü işlemler hakkında ilgilisi tarafından aile mahkemesine şikâyette bulunulabilir. Bu durumda haklı mazerete ilişkin uzmanın yapmış olduğu değerlendirme aile mahkemesi tarafından denetlenmiş olur.

Dosya açıldıktan sonra taraflarla iletişime geçme işleminde kimler görev almaktadır?

ADM bulunan adliyelerde ADM müdürü tarafından görevlendirilen uzman iletişime geçmektedir. ADM bulunmayan yerlerde ise teslim işlemlerini yapmak üzere Bakanlıkça belirlenen hukuk mahkemesi yazı işleri müdürlüklerinde ilgili yazı işleri müdürü tarafından görevlendirilen zabıt kâtabi taraflarla iletişimi sağlar.

Açılan dosyada yükümlünün adres ve iletişim bilgisinin olmaması durumunda nasıl bir yol izlenmelidir?

Yükümlünün iletişim bilgisinin hak sahibi tarafından başvuru esnasında müdürlüğe bildirilmesi gerekmektedir. Fakat yükümlünün iletişim bilgisi bilinmiyorsa müdürlük tarafından UYAP üzerinden GSM sorgulama ekranından iletişim bilgilerinin araştırması yapılabilir, bu sorgulama ile iletişim numarası bulunmaya çalışılır.

Yükümlünün iletişim numarasına ulaşılamaması ya da iletişim numarasına ulaşılmamasına rağmen adresinin saptanamaması halinde Tebligat Kanununun ilgili hükümleri uyarınca öncelikle yükümlünün bilinen son adresi saptanmaya çalışılır. Bu adrese ulaşılamaması halinde Mernis adresine, Mernis adresi yoksa Tebligat Kanununun 28. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili kurumlardan (kolluk, bankalar, nüfus müdürlüğü, il ve ilçe seçim kurulu başkanlıkları, tapu idareleri, abonelik kaydı tutan kurumlar vb.) UYAP'taki boş müzekkere ekranının kullanılması suretiyle adres araştırması yapılmasının istenmesi gerekmektedir. Buna rağmen herhangi bir adres tespit edilememesi durumunda Tebligat Kanununun 28. maddesinin birinci fıkrası gereğince ilan tebligat yapılması gerekmektedir.

Hak sahibinin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir müdürlüğe başvurması hâlinde nasıl bir yol izlenmelidir?

Hak sahibinin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir müdürlüğe başvurması hâlinde ise, Yönetmeliğin 25. maddesinin yedinci fıkrası ile 32.

maddesinin yedinci fıkrası uygulanır. Bu durumda hak sahibinin başvuru yaptığı müdürlük tarafından başvuruya esas olan ilam veya tedbir kararının ibrazı istenir. Hak sahibinin adres ve iletişim bilgileri ile bilinmesi hâlinde yükümlünün en son adres ve iletişim bilgilerinin bildirilmesi istenerek bu husus tutanak altına alınır. İbraz edilen ilam veya tedbir kararı ile tutulan tutanak dosyaya eklenir ve çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne derhâl gönderilir.

Hak sahibi yerine avukatı başvuru yapabilir mi? Eğer yapabilirse vekâletnamede baro pulu gerekli midir? Vekâletnamede çocuk teslimi işlemini gerçekleştirmek için ayrıca bir karar olmalı mıdır?

Hak sahibi yerine avukatı başvurabilir, avukat başvuru dilekçesinin ekine baro pulu yapılandırılmış vekâletnamesinin aslını ya da onaylanmış suretini eklemelidir. Vekilin çocuk teslimi veya kişisel ilişkinin tesisine dair kararın gereğinin yerine getirilmesine yönelik başvurusu için vekâletnamede özel yetki verilmiş olması gerekmektedir.

Hak sahibinin avukatı kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesi için müşterek çocukları teslim alıp yükümlüye iade edebilir mi?

Hak sahibinin vekili kişisel ilişki için müdürlüğe başvuru yapabilir ancak hak sahibi bulunmadan çocukları görüşme merkezinden teslim alamaz, aynı şekilde görüşme merkezine çocuğu iade edemez.

Dosya açılması sonrası yükümlü ile geçilen ilk iletişimde yükümlünün çocuğunu gösterdiğini beyan etmesi durumunda nasıl bir yol izlenmelidir?

Yönetmeliğin 8. maddesi uyarınca yükümlü tarafından ilam veya tedbir kararı rıza ile yerine getirilmediği takdirde; hak sahibi müdürlüğe başvurabilir. Dolayısıyla hak sahibi yükümlünün çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişkiye dair işlemleri rızası ile yerine getirmediğini iddia etmekteyse hak sahibinin başvurusu alınıp dosya açılması gerekmektedir.

Ancak yükümlü mahkeme kararında belirtilen gün ve zamanlarda çocuğu gösterdiğini, rızasının bulunduğunu beyan etmekte ise bu işlemin haksız olduğuna yönelik şikâyetini Yönetmeliğin 49. maddesi gereğince aile mahkemesine ileri sürebilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişkiye dair kararların yerine getirilmesinde görev alacak personel kimdir?

İlam ve tedbir kararları müdürlükçe görevlendirilen uzmanlar(psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmenler) tarafından yerine getirilir.Uzman sayısının yeterli olmadığı yerlerde ise ilam ve tedbir kararları rehber öğretmen dışındaki öğretmenler marifetiyle yine müdür ve müdür yardımcısının psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı olması durumunda bu kişiler tarafından da yerine getirilebilir.

Dış kurumlara doğrudan yazışma yapılabilir mi ve yapılacak yazışmalar (örneğin kolluk kuvvetleri veya araç talepleri gibi) matbu olmalı mıdır? Yoksa her ADM'nin kendisi bu yazışmaların şeklini oluşturabilir mi?

Öncelikle Bakanlıklar ve kolluk kuvvetleri de dâhil dış kurumlara yapılacak yazışmaların Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Diğer yandan UYAP'ta her türlü yazışmaya ilişkin şablon müzekkere örnekleri bulunmakta olup bu örneklerden faydalanılabilir. Yine başsavcılık aracı kılınmak suretiyle 10/6/2020 tarihli ve 31151 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri gözetilmek suretiyle yeni yazışma metinleri de oluşturulabilir.

Çocuk görüşme merkezinin güvenliği nasıl sağlanmalıdır? Her dosya için ayrı talep oluşturulmalı mı?

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin yerine getirilmesi sürecinde teslim mekânları ile yakın çevresinde meydana gelebilecek olayların önlenmesi için Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla kolluk birimlerine yazı yazılarak öncelikle o gün içerisinde yapılacak bütün işlemler bakımından kolluğun gerekli güvenlik tedbirlerini alması istenmelidir. Yine Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla bu işlemlerdeki riskin bertaraf edilmesi için her dosyada ayrı ayrı talepte bulunulması gerektiği hususu gözetilmelidir. Ayrıca kolluk görevlilerinin gerekli hazırlığı yapabilmesi için taleplerin belli bir süre öncesinde yapılması önem taşımaktadır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki gerçekleştirilmesi işlemlerinde yapılan giderler nasıl karşılanmaktadır?

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi için yapılan tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanmaktadır. Ayrıca Çocuk Koruma Kanununun 41/D maddesi ile Yönetmeliğin 24. maddesi uyarınca teslim mekânlarının oluşturulması, tefrişi, güvenliğin sağlanması, ısınması ve temizliğinin sağlanması gibi konularda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin müdürlüğe her türlü desteği sağlamakla yükümlü olduğu hususu unutulmamalıdır.

6284 sayılı Kanunun 5. maddesinin birinci fıkrası gereğince uzaklaştırma kararı olan dosyalarda çocukla kişisel ilişki işlemleri ne şekilde yerine getirilmelidir?

Müşterek çocuğa yönelik bir uzaklaştırma kararının bulunmadığı durumlarda kişisel ilişkinin gerçekleşmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Lehine uzaklaştırma kararı verilen kişinin yükümlü ya da hak sahibi olduğu fark etmeksizin, teslim veya kişisel ilişki işlemleri çocuk görüşme merkezlerinde taraflar yüz yüze getirilmeden, zaman aralığı ayarlanarak ve güvenlik önlemleri alınarak gerçekleştirilmelidir.

Yükümlü hakkında gizlilik kararı olması durumunda kişisel ilişki nasıl gerçekleştirilir?

6284 sayılı Kanun gereğince verilen gizlilik kararlarında lehine tedbir kararı verilen kişinin tebligat adresi ŞÖNİM olarak belirlenmektedir. İlgili uzman ŞÖNİM görevlileri ile her türlü iletişim vasıtasıyla iletişime geçer ve süreci başlatır. Yükümlünün bulunduğu yerin ifşa edilmemesine yönelik tüm tedbirler alınarak çocukla hak sahibi görüştürülür.

Yükümlü lehine uzaklaştırma kararı verilmesi halinde yükümlünün refakatinde kurulan kişisel ilişki kararları nasıl yerine getirilmelidir?

Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişkinin tesis edilmesine dair ilam ya da tedbir kararının oluşan yeni duruma göre güncellenmesi için tarafın aile mahkemesine başvurması gerekmektedir.

Yükümlünün kendisi ve müşterek çocuklar için hak sahibi hakkında uzaklaştırma kararı alması halinde işlemler nasıl yürütülmektedir?

Uzaklaştırma kararının çocukları da kapsamı halinde tedbir süresince hak sahibi çocuklara yaklaşamayacağı için kişisel ilişkinin yerine getirilmesine dair işlemler yapılamaz.

Tarafların her ikisinin de birbirine karşı uzaklaştırma kararı var ise, teslim süreci nasıl gerçekleştirilmelidir?

Müşterek çocuğa/çocuklara yönelik bir uzaklaştırma kararının bulunmadığı durumlarda kişisel ilişkinin gerçekleşmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Lehine uzaklaştırma kararı verilen kişinin yükümlü ya da hak sahibi olduğu fark etmeksizin, teslim veya kişisel ilişki işlemleri çocuk görüşme merkezlerinde taraflar yüz yüze getirilmeden, zaman aralığı ayarlanarak ve güvenlik önlemleri alınarak gerçekleştirilmelidir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararında gün ve saat belirlenmiş ise müdürlük tesis edilen gün ve saatte değişiklik yapabilir mi?

Mahkeme kararında belirlenen kişisel ilişki gün ve saatinde çocuk hak sahibine teslim edilir, çocuğun iade edilmesi gereken gün ve saatte de yükümlüye çocuk geri teslim edilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarında gün ve saat belirtilmemiş ise nasıl bir yol izlenmelidir?

Çocuk Koruma Kanununun 41/B maddesinin ikinci fıkrası gereği çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararı müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte yerine getirilir. Aynı Kanununun 41/C maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi gereğince çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararında mahkemece gün ve saat belirtilmemiş ise müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocukla kişisel ilişki işlemleri yerine getirilir.

Dosya açtırmak veya açık olan dosyada kişisel ilişki kurmak isteyen hak sahibinin başvurusu için bir süre kısıtlaması var mıdır?

Mesai saatleri içerisinde hak sahibi her zaman dosya açtırmak için müdürlüğe talepte bulunabilir, bu talebe istinaden müdürlükçe süreç başlatılır, ancak kişisel ilişkinin tesis edilmesi için yükümlüye teslim emri gönderildiği durumlarda hak sahibi, emrin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini yazılı olarak, elektronik ortamda veya başvuru aşamasında beyan ettiği iletişim kanalıyla müdürlüğe bildirmek zorundadır.

Hak sahibinin tutuklu/hükümlü olması durumunda işlemler nasıl gerçekleştirilmektedir?

Hak sahibinin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olması kural olarak çocukla kişisel ilişki kurmasına engel değildir. Ceza ve tutukevinin, tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla mevzuat çerçevesinde görüşme imkânı ölçüsünde çocukla tutuklu veya hükümlü ebeveyni arasında kişisel ilişki tesis edilebilir. Mahkeme kararında cezaevinde bulunan hükümlü ya da tutuklu ebeveyn ile çocuk arasında hükümlülük/tutukluluk hali göz önünde bulundurularak kişisel ilişki tesis edilmiş ise, mahkeme kararında belirtilen kişi, kararda belirtildiği süre kadar hak sahibi ile çocuğu görüştürür. Hak sahibinin cezaevinde olduğu göz önünde bulundurulmadan kişisel ilişki kurulmuş ya da karardan sonra hak sahibi cezaevine girmiş ise, Yönetmeliğin 34. maddesinin ikinci fıkrası gereğince mahkeme kararının güncellenmesi için hak sahibinin aile mahkemesine başvurması gerekmektedir. Mahkeme tarafından bu hususta verilen karar üzerine kişisel ilişkinin ceza infaz kurumunda gerçekleştirilebilmesi için çocuk mahkeme kararında belirtilen kişiye teslim edilir.

Şoför görevlendirilmesi gereken durumlar nelerdir? Görev yapan şoförler için ücret ödemesi nasıl yapılacaktır?

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde görevlendirilen şoförün çocuk teslimi işlemi sırasında bulunması veya çocuk teslimi için teslim mekânında hazır bulunmasına rağmen çeşitli sebeplerden ötürü işlemin gerçekleşmemesi halinde Çocuk Koruma Kanununun 41/H maddesinin ikinci fıkrası gereğince görev yaptıkları her gün için (500) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayıyla çarpımı sonucu bulunacak tutarda ödeme yapılır.

Uzman dışındaki diğer personel her teslim sırasında teslim mekânında bulunmalı mıdır?

Yönetmeliğin 18. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi gereğince ihtiyaç duyulması halinde teslim işlemlerinin yapılacağı günlerde teslim için belirlenen mekânda müdür tarafından uzman dışındaki diğer personel de görevlendirilebilir.

Çocuk tesliminde yükümlüyü kaç defa aramak zorundayız?

Somut duruma göre makul süre içerisinde yükümlü birkaç kez aranarak bu husus tutanağa bağlanır. Burada önemli olan mahkeme kararında belirtilen gün ve saatte çocuğun görüşme

merkezinde hazır edilmesi için gönderilecek teslim emrinin tebliğ edilme sürecinin kaçırılmamasıdır.

ADM'lerde çalışan tüm uzmanlar bu süreçte görev almak zorunda mı? Burada bir gönüllük söz konusu olabilir mi?

Müdürlük bünyesinde görevli bulunan psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacıların tamamı bu süreçte görev almak zorundadır, gönüllük esaslı söz konusu değildir.

Velayet kararında SİR yazarak görüş bildiren uzman aynı çocuk için çocuk teslimi sürecinde görev almak zorunda mıdır? Böyle bir durumda uzman tarafsızlığını kaybetmiş olur mu?

Velayet dosyalarında SİR düzenleyen uzmanın çocuk teslimi dosyasında görevli uzman olarak bulunmasında yasal bir engel bulunmamaktadır, ancak uzman sayısının yeterli olması halinde müdür tarafından bu husus göz önünde bulundurularak teslim dosyası için farklı uzmanın görevlendirilmesi daha uygun olacaktır.

Çocuk görüşme merkezlerinde olması gereken standartlar nelerdir?

Yönetmeliğin 22. maddesinde belirtildiği üzere, teslim mekânlarında, mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki genel standartlar sağlanır:

- a. Çocuklar ile hak sahibi ve yükümlülerin kolay ulaşımları ve güvenlikleri açısından o yerleşim yerinin uygun bölgelerinde belirlenmesi veya oluşturulması.
- b. Binanın kolay ulaşılabilir bir bölümünde, engelli bireylerin erişimine ve kartlı geçiş imkânı tanıyacak şekilde ayrı bir kapıdan giriş imkânı sağlanması.
- c. Her bir odanın en az yirmi dört metre kare büyüklüğünde, aydınlık ve ferah olması.
- ç. Çocuğun kaliteli zaman geçirmesine yarayacak oyuncak, boyama kiti, kâğıt-kalem, hikâye kitabı gibi materyalin bulundurulması.
- d. Teslim sürecini kayda alacak şekilde teslim mekânının güvenlik kamera sistemi ile izlenebilmesi için gerekli teknik donanımın sağlanması.

Boşanma ve velayete ilişkin dosyanın istinafta bulunması halinde nasıl bir yol izlenmelidir?

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi işlemleri sırasında mahkeme kararlarının yorumlanabilmesi için bazı terimlerin anlamlarının iyi bilinmesi gerekmektedir.

Çocuk teslimi: Velayete ilişkin verilen ilam veya tedbir kararına istinaden süreklilik arz etmeyen, çocuğun yükümlüden alınarak hak sahibine verilmesi sürecini,

Kişisel ilişki: İlam veya tedbir kararına istinaden velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan anne ve babanın ya da diğer kişilerin çocukla sınırlı bir süre görüşmesi veya birlikte kalması sürecini,

İlam: Aile mahkemesinin ya da istinafin vermiş olduğu kesinleşen gerekçeli kararı,

Tedbir kararı: Davanın açılmasından kesin hükme kadarki süreçte her aşamada aile mahkemelerinin velayete ve kişisel ilişki tesisine ilişkin verdiği geçici kararı, ifade eder.

Aile mahkemesinin hükümlerle (davayı sonuçlandıran son karar) birlikte verdiği velayete ve kişisel ilişkinin belirlenmesine ilişkin kararının yerine getirilebilmesi için bu hükmün kesinleşmesi gerekmektedir. Kesinleşmeden hükmün, yani mahkeme kararının gereği yerine getirilemez. Mahkemenin tedbiren veya geçici ibarelerini kullanarak ara kararlar verdiği geçici velayet ve kişisel ilişki kararlarının kesinleşmesine ise gerek yoktur. Mahkeme kararı kesinleşinceye kadar dosya istinafta bile olsa aile mahkemesinin ara kararı gereği yerine getirilir. Ara karar ile henüz kesinleşmemiş olan hüküm arasında çelişki olsa bile ara karar gereği yerine getirilir. Çelişki olduğunu, bu durumun çocuğun üstün yararına aykırı olduğunu düşünen aile hâkiminin de herhangi bir talep beklemeden önceki ara kararı kaldırarak hükme uygun kişisel ilişkiyi yeniden tesis etmesi mümkündür. Bunu hükümlerle birlikte yapabileceği gibi hükümden hemen önce bir ara kararla da yapabilir.

Dosya istinaf aşamasında iken tarafların velayet veya şahsi ilişki konusunda karar kesinleşinceye kadar istinaf dairesinden talepte bulunmaları halinde ya da istinaf sebepleri doğrultusunda istinaf mahkemesi de aynı şekilde ara kararlar ya da kendi ilamı ile birlikte yeni kararlar alabilir, böyle bir karar olması halinde de ilk derece mahkemesinin kararları nasıl uygulanması gerekiyorsa istinaf kararları da aynı şekilde uygulanmalıdır. İstinafin esastan ret kararı vermesi halinde aile mahkemesinin kararı kesinleşir. Aile mahkemesinin kararının kesinleşmiş olması halinde artık bu karar uygulanır.

Velayet değişikliği davalarında mahkeme kararının henüz kesinleşmediği, istinaf incelemesinde olduğu dosyalar için işlem yapılmalı mıdır?

Aile mahkemesinin hükümlerle (davayı sonuçlandıran son karar) birlikte verdiği velayete ve kişisel ilişkinin belirlenmesine ilişkin kararının yerine getirilebilmesi için bu hükmün kesinleşmesi gerekmektedir. Kesinleşmeden hükmün yani mahkeme kararının gereği yerine getirilemez. Karar kesinleşinceye kadar taraflar arasında geçerli olan önceki karar uygulanmaya devam eder. Ancak velayet değişikliği davalarında da boşanma davalarında olduğu gibi geçici olarak

tedbiren ara karar kurulmuşsa, bu ara kararın gereğinin yerine getirilmesi gerekir. Dikkat edilmesi gereken husus, velayet değişikliği davalarında karar kesinleşinceye kadar ara kararlar verilmiş bir tedbir kararının bulunup bulunmadığıdır. Tedbir kararı varsa dosya hangi aşamada bulunursa bulunsun kesinleşinceye kadar uygulanır. Aile mahkemesinin kararının kesinleşmesi halinde artık bu karar uygulanır.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamın veya tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde yükümlünün çocuğu görüşme merkezine getirdiği, ancak çocuğun direnç gösterdiği durumlarda ne yapılmalıdır?

Yönetmeliğin 39. maddesinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, kişisel ilişki kurma sürecinde çocuğun hak sahibi ile görüşmeyi reddetmesi hâlinde hak sahibi ile çocuğun görüşebilmesini temin etmek amacıyla uzman veya öğretmen tarafından öncelikle çocukla ve taraflarla ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilir. Buna rağmen çocuğun görüşmeyi kabul etmemesi hâlinde bu durum gerekçeleri ile birlikte ayrıntılı şekilde tutanak altına alınır.

Çocuğun görüşmeyi kabul etmemesine neden olan sorunların tespiti ile bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler yapmak üzere bir plan hazırlanır. Hazırlanan plan hak sahibi ve yükümlüye bildirilir.

Hazırlanan plan uyarınca en geç bir sonraki kişisel ilişki tarihine kadar uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler gerçekleştirilir. Ancak bu süre on beş günü geçemez.

Bu süreçte taraflara çocuğun sağlıklı gelişimi açısından sorumlulukları hatırlatılarak, çocuk ile tarafların iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilir. Çocuk ve hak sahibi arasındaki kişisel ilişkinin sonraki dönemde uygun şekilde gerçekleşmesi için uzman veya öğretmen tarafından gerekli mesleki müdahalelerde bulunulur.

Uzman veya öğretmen tarafından yapılan gözlem ve tespitler neticesinde çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkındaki önerilere hazırlanan değerlendirme raporunda yer verilir.

Çocuğun hafta sonu eğitim veya sosyal aktivitesinin olması kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesine engel teşkil eder mi?

Çocuğun hafta sonu eğitim veya sosyal aktivitesinin olması kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesine engel teşkil etmez. Zira bahsi geçen faaliyetlere çocuk, hak sahibi vasıtasıyla götürülebilir.

Çocuk teslimi işlemlerinde teslim emri hangi durumlarda gönderilir? Teslim emrinde belirtilmesi gereken hususlar nelerdir? Kaç kez teslim emri çıkarılabilir?

Çocuk teslimine ilişkin mahkeme kararının yerine getirilmesi için başvurulduğunda, yükümlü ile her türlü iletişim vasıtasıyla irtibata geçilir. Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlükçe derhâl yükümlüye, çocuğun teslimine dair teslim emri tebliğ edilir.

Yönetmeliğin 26. maddesine göre yükümlüye gönderilen teslim emrinde;

- a. Müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu,
  - b. Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği,
  - c. Çocuğu getirmez veya haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınmasını talep etmezse, çocuğun, uzman veya öğretmen marifetiyle gerekirse kolluktan yardım alınarak ve zor kullanılmak suretiyle teslim alınacağı,
  - ç. Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı,
  - d. Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde işlemleri yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunabileceği,
- hususları yer almalıdır.

Teslim emrinin usulüne uygun tebliğ edilmesi halinde bir kez tebliğ edilmesi yeterlidir.

Çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin işlemlerde teslim emri hangi durumlarda gönderilir? Teslim emrinde belirtilmesi gereken hususlar nelerdir? Kaç kez teslim emri çıkarılabilir?

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararının yerine getirilmesi için başvurulduğunda, yükümlü ile her türlü iletişim vasıtasıyla irtibata geçilir. Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlükçe derhâl yükümlüye, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir teslim emri tebliğ edilir.

Yönetmeliğin 33. maddesine göre yükümlüye gönderilen teslim emrinde,

- a. İlam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte, gün ve saatin belirtilmemesi hâlinde müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu,
- b. Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir

- mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği,
- c. İlam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünün devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı,
  - ç. Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsi ile cezalandırılacağı,
  - d. Yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinin değişmesi hâlinde yeni adres veya iletişim bilgilerinin müdürlüğe derhâl bildirilmesi gerektiği,
  - e. Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunulabileceği, hususları yer almalıdır.

Teslim emrinin usulüne uygun tebliğ edilmesi halinde bir kez tebliğ edilmesi yeterlidir.

Uzman eşliğinde teslim mekânında kişisel ilişki kurulmasına ilişkin verilen kararlar nasıl yerine getirilmelidir?

Mahkemece, kişisel ilişkinin uzman veya öğretmen refakatinde gerçekleştirilmesine ilişkin karar verilmiş olması hâlinde kişisel ilişki müdürlükçe belirlenen teslim mekânında bu kişiler refakatinde gerçekleştirilir. Teslim mekânında gerçekleştirilen çocukla kişisel ilişki süreci esnasında uzman veya öğretmen tarafından gerekmesi hâlinde mesleki müdahaleler yapılarak gözlem ve tespitlerini içeren bir tutanak tanzim edilir. Uzman veya öğretmen tarafından tanzim edilen tutanak çocuğun üstün yararının gerektirmesi hâlinde kişisel ilişki kararını vermiş olan aile mahkemesine sunulur.

Çocuk görüşme merkezinde güvenlik kamerası olması zorunlu mudur? Nereden temin edilir?

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin yerine getirilmesi sürecinde teslim mekânları ile yakın çevresinde meydana gelebilecek olayların önlenmesi için teslim sürecini kayda alacak şekilde güvenlik kamera sistemi ve x-ray cihazı da dâhil her türlü gerekli donanımların sağlanması gerekmektedir.

Müdürlüğün başsavcılık aracılığıyla talebi üzerine, il ve ilçelerde kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin çocuk teslimine elverişli yerlerinden, ilgisine göre valilikler veya belediyeler tarafından belirlenen ya da oluşturulan çocuk görüşme merkezlerindeki gerekli donanımlar ilgisine göre valilikler veya belediyelerce sağlanır.

Danışmanlık tedbiri hangi durumlarda talep edilebilir? Talep nereye yapılmalıdır?

Yönetmeliğin 40. maddesi uyarınca çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla çocuk, hak sahibi veya yükümlü

hakkında müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair kararların yerine getirilme sürecinde çocuk, hak sahibi veya yükümlünün danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyduğunun tespiti hâlinde ilgili uzman veya öğretmen tarafından bu durum tutanağa bağlanarak müdürlüğe bildirilir. Müdürlük, yükümlünün teslim emrine ilk aykırı hareketinde aile mahkemesinden yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını talep eder.

Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri esnasında ÇKK'nun 41/C maddesinin sekizinci fıkrası ile ÇTY'nin 40. maddesi uyarınca verilen danışmanlık tedbiri kararları kim tarafından yerine getirilecektir?

Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla ÇKK'nun 41/C maddesinin sekizinci fıkrası ile ÇTY'nin 40. maddesi gereğince verilen danışmanlık tedbirleri ÇKK'nun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen danışmanlık tedbiri kapsamında olup, aynı kanunun 45. maddesi uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir.

Müdürlüğün işlemlerine ve kararlarına karşı şikâyet yoluna başvurulması durumunda süreç ne şekilde işleyecektir? Şikâyet üzerine verilen karar doğrultusunda müdürlükçe işlem tesis edilebilmesi için söz konusu kararın kesinleşmesi beklenmeli midir?

ÇTY'nin 43 ve 44. maddeleri uyarınca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde hak sahibi veya yükümlü tarafından işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunulabilir. Aynı Yönetmeliğin 46 ve 48. maddeleri uyarınca şikâyet üzerine verilen karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilir ve itiraz üzerine verilen karar kesindir. Yine, ÇTY'nin 45. maddesi uyarınca aile mahkemesi tarafından müdürlükçe yapılan işlemlerin yerine getirilmesi durdurulabilir ve dosya üzerinden veya gerektiğinde ilgililer dinlenilmek suretiyle ivedilikle karar verilir.

Müdürlük tarafından yapılan işlem ve verilen kararlara karşı aile mahkemesine şikâyetle bulunulması halinde mahkemece verilen karar doğrultusunda müdürlükçe işlem tesis edilebilmesi için öncelikle kararın kesinleşmesi beklenerek kesinleşme sonrasında, verilen kararın gereği derhal müdürlükçe yerine getirilmelidir.

Müdürlüğün işlemlerine karşı şikâyet ve şikâyet üzerine verilen mahkeme kararına karşı itiraz yoluna başvurulmuş olması mahkemece işlemin durdurulması yönünde bir kararı olmadığı sürece müdürlüğün işlemlerinin icrasını durdurmamaktadır.

Sulh hukuk mahkemesi tarafından kısıtlı/kısıtlı adayı ergin kişi ile diğer kişiler arasında kurulan kişisel ilişki kararının yerine getirilmesinde ADM görevli midir?

ADM'lere yalnızca aile mahkemeleri tarafından verilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının icrası hususunda görev yüklenmiştir. Çocuk olmayan kişiler hakkında mahkemelerce verilen kişisel ilişki kararlarının gereğinin yerine getirilmesi bakımından icra dairelerinin mevcut görevleri devam etmektedir.

Hak sahibi veya yükümlü teslim mekânı değişikliği hakkında talepte bulunabilir mi?

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemler müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirilir. Belirlenen mekânlar dışında tarafların isteği ile teslim mekânları değiştirilemez.

Dosya hangi durumlarda kapatılabilir?

Yönetmeliğin 42. maddesinde ayrıntılı belirtildiği üzere,

- a. Teslim emrinin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde hak sahibi, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirdiği hâlde haklı bir mazeret olmaksızın art arda iki kez veya bir yılda üç kez gelmezse ilgili uzman veya öğretmen bildirim üzerine müdür tarafından dosyanın işlem den kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine,
- b. Teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde yükümlü en az bir yıl boyunca emrin gereğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirir ve müteakip dönemde de kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararına uygun olarak hareket edeceğini taahhüt ederse, son teslim işlemini gerçekleştiren ilgili uzman veya öğretmenin kanaati de alınmak suretiyle müdür tarafından dosyanın işlem den kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine,
- c. Dosya açıldıktan sonraki herhangi bir dönemde hak sahibinin müdürlükten dosyanın işlem den kaldırılmasını talep etmesi hâlinde, müdür tarafından dosyanın işlem den kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine,

karar verilir. Bu kararlar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

Üçüncü kişi refakatinde verilen kişisel ilişki kararlarında üçüncü kişinin kim olacağı hususuna müdürlük karar verebilir mi?

Kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesi sürecine eşlik edecek olan üçüncü kişi, tarafların ortak iradesi ile belirlenebilir, taraflarca ortak bir kişi üzerinde anlaşma sağlanamazsa müdürlük

ya da taraflardan her biri kararı veren aile mahkemesinden üçüncü kişinin kim olduğunun açıkça belirlenmesini isteyebilir.

Yükümlünün çocuğu geri almaya gelmemesi ve çocuğun hak sahibinde kalması durumunda çocuğun yükümlüye tekrar verilmesi nasıl gerçekleşir?

Hak sahibi tarafından kişisel ilişki kurulmasından sonra teslim yerine getirilen çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye teslimi mümkün olmazsa çocuk hak sahibinde bırakılır. Bu süreçten sonra yükümlü çocuğu hak sahibinden kendisi almalıdır.

Yükümlünün çocuğu iade almaya gelemeyeceği durumlar için dilekçe ile bildirdiği kişi 18 yaşından küçük olabilir mi?

Hak sahibi tarafından kişisel ilişki kurulmasından sonra teslim yerine getirilen çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye teslimi hususu Yönetmeliğin 35. maddesinde yer almaktadır. Ancak diğer yasal hükümler gereği 18 yaşını doldurmuş, ayırt etme gücüne sahip kişilere teslim edilmesi çocuğun üstün yararına uygun olacaktır.

Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişkinin tesisi için uzman listesinden görevlendirilen uzman ya da öğretmenlerin görevi kabul etmemeleri veya işlem için belirlenen yere gelmemeleri halinde nasıl bir yol izlenmelidir?

Bu hususta tutanak tutularak gereğinin takdir ve ifası için savcılığa ve bağlı olduğu kuruma ihbarda bulunulmalıdır.

Çocuğun akrabası çocukla kişisel ilişki kurmak üzere müdürlüğe başvurabilir mi?

Çocukla kişisel ilişki üçüncü kişiler lehine de kurulabilir. Bu yönde mahkeme kararı bulunması halinde üçüncü kişiler de müdürlüğe hak sahibi olarak başvuru yapabilir.

Hak sahibi çocuğu istemediği için kişisel ilişki süresi bitmeden 1 gün önce çocuğu yükümlüye iade etmek istemesi halinde müdürlük işlemi gerçekleştirebilir mi?

Yükümlünün de kabul etmesi halinde kişisel ilişki süresi bitmeden önce de çocuk yükümlüye iade edilebilir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemlerinde görev alan uzman listesindeki uzmanlara dosyanın tevzisi nasıl gerçekleştirilmektedir? Uzman listesinden görevlendirilen uzmanların teslim sürecinde tuttıkları tutanaklar müdürlüğe nasıl ulaştırılmalıdır?

Müdür tarafından UYAP'tan uzman görevlendirmesi yapılır, görevlendirilen uzmana müdür tarafından bilgi verilir, dış kurum uzmanları tuttıkları tutanakları gecikmeksizin müdürlüğe teslim etmelidir.

Yükümlü taraf ve çocuğun yurt dışında bulunduğu durumlarda iletişim ve tebligat aşamaları nasıl yürümektedir?

Yönetmeliğin 11. maddesi gereğince, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararları çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüne yerine getirilir. Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayan çocuklar bakımından çocuğun Türkiye’de bulunduğu yerdeki müdürlük yetkilidir. Çocuğun Türkiye’de yerleşim yerinin bulunmaması ve başvuru esnasında Türkiye’de de bulunmaması hallerinde çocuk teslimi ve kişisel ilişkinin yerine getirilmesi için yetkili müdürlük bulunmadığından başvuru hakkında işlem yapılmaz. Çocuk Türkiye’ye geldiğinde başvuru olması halinde ilgili müdürlük tarafından işlem yapılır.

Yurt dışında bulunan çocuğun Türkiye’de yerleşim yerinin bulunması halinde yetkili müdürlük, Tebligat Kanununun 25 ve/veya 25/a maddeleri uyarınca tebligat işlemlerini yapmalıdır.

Yabancı ülkede bulunan ve Türk vatandaşı olmayan yabancılara Tebligat Kanununun 25. maddesine göre tebligat yapılmalıdır. Buna göre, yurt dışı tebligatta öncelikle tebligat yapılacak devlet arasında herhangi bir anlaşmanın veya çok taraflı bir sözleşmenin olup olmadığına bakılır. Yabancı ülkede tebligat, o ülkenin yetkili makamı vasıtasıyla yapılır. Bunun için anlaşma veya o ülkenin kanunları müsait ise o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu tebligat yapılmasını yetkili makamdan ister. Tebliğ evrakı, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından Dışişleri Bakanlığı’na, oradan da görev havzası dikkate alınarak ilgili Türkiye Büyükelçiliğine veya konsoloslukuna gönderilir. İlgili Türkiye Büyükelçiliği veya konsolosluk tarafından Türk vatandaşına tebligatın yapılmasını ilgili ülkenin yetkili makamından ister. Dışişleri Bakanlığının aracılığına gerek görülmeyen durumlarda, tebliğ evrakı bakanlıklarca doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya Başkonsolosluğuna gönderilebilir.

Yabancı ülkede bulunan ve Türk vatandaşı olmayan yabancılara yapılacak tebligatta şayet ikili bir anlaşma veya çok taraflı bir anlaşma yok ise bu durumda Tebligat Kanununun 25. maddesi ile Tebligat Yönetmeliğinin 38, 39, 40, 41 ve 42. maddelerine göre tebligat yapılmalıdır. Bu durumda tebligatın izlemesi gereken idari makamları ise; öncelikle tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu ilgili Bakanlığa, sonra ilgili Bakanlık vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığına, Dışişleri Bakanlığından ilgili Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslukuna, en son olarak da Türk temsilciliği vasıtasıyla o ülkenin yetkili makamından tebligatın yapılması istenir.

Yabancı ülkede bulunan Türk vatandaşlarına Tebligat Kanununun 25/a ve Tebligat Yönetmeliğinin 43. maddelerine göre tebligat yapılmalıdır. Türk vatandaşı olmayanlara yapılacak tebligattan farkı doğrudan ilgili siyasi Türk temsilciliği vasıtasıyla tebligatın

yapılabilmesi imkânıdır. Tebligat Kanununun 25/a maddesine ve Tebligat Yönetmeliğinin 43. maddesine göre öncelikle tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu Adalet Bakanlığına, sonra Adalet Bakanlığı vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığına, Dışişleri Bakanlığında ilgili Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslukuna tebligat gönderilir. Burada tebligatın siyasi temsilcilikte olduğuna dair bildirim doğrudan ilgili memur tarafından yapılabilmektedir. Bildirim o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle yapılır. Bildirimde tebligatın konusu, gönderen mercii, 30 gün içinde alınması gerektiği, alınmazsa süre sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı ihtar yer alır. İlgili muhataba bildirim tebliğ edildiği belgelendirildiğinde muhatap 30 gün içinde tebliğ evrakını Türk siyasi temsilciliğinden alırsa aldığı gün, almaz ise tebligat 30. günün bitiminde yapılmış sayılır.

Burada ayrıca belirtmek gerekirse, çocuk teslimine veya kişisel ilişkinin yerine getirilmesine dair yabancı mahkeme kararlarının ülkemizde uygulanabilmesi için öncelikle hak sahibinin ilgili yabancı mahkeme kararı için Türkiye’de yetkili ve görevli mahkemeden tanıma ve tenfiz kararını almış olması gerekmektedir. Tanıma ve tenfiz kararı bulunmadan doğrudan yabancı mahkeme ilamı ülkemizde yerine getirilemez.

Çocuğun adresten alınması durumunda, çocuğu hak sahibine teslim merkezinde mi teslim etmek zorundayız?

Kural olarak çocuğun hak sahibine çocuk görüşme merkezinde teslim edilmesi gerekir ancak; Yönetmeliğin 28. maddesinin ikinci fıkrası ile 36. maddesinin ikinci fıkrası gereğince çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki işlemi gerçekleştirilmek için müdürlükçe yükümlünün mazeretinin haklı olduğunun anlaşılması üzerine çocuğun üstün yararı uyarınca, gerektiğinde hak sahibi de hazır bulundurulmak suretiyle çocuk, yükümlünün adresinden alınarak tarafların karşılaşmaması için gerekli tedbirler alınarak hak sahibine teslim edilebilir.

BÖLÜM IV

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI SÜRECİNDE KULLANILACAK TUTANAKLAR

4.1. Çocuk Teslimi Tutanakları

EK-1

T.C.

..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNİN İLETİŞİM BİLGİLERİNİ BİLDİRMESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... Müdürlüğümüze başvuruda bulunarak yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ... K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini, bu nedenle söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesini müdürlüğümüzden talep ettiğini beyan etmiştir.

İlamın / tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde hak sahibi ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla kendisiyle irtibat kurulabileceğini beyan etmekle iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-2

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜ İLE İRTİBATA GEÇME VE BİLDİRİM TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile .../.../.... tarihinde ..... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibata geçilerek .../.../.... tarihinde ..... saatinde hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü çocuğu bildirilen yere getireceğini / getirmeyeceğini beyan etmiş, iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-3

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜ İLE İRTİBAT KURAMAMA TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile .... / .... / .... tarihinde ..... saatlerinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibata geçilmeye çalışılmış ancak ..... nedeniyle kendisi ile irtibat kurulamamış, iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-4

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**YÜKÜMLÜNÜN İLETİŞİM AŞAMASINDA ÇOCUĞU GETİRECEĞİNİ BELİRTTİĞİ HALDE GÖRÜŞME
MERKEZİNE GETİRMESİNE DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuğun teslimine dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlünün iletişim aşamasında çocuğu getireceğini belirtmesine rağmen, bildirilen tarih ve saatte çocuğu teslim mekanına getirmediği görülmüştür.

İş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-5

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
ÇOCUK TESLİMİNE DAİR TESLİM EMRİ

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızanızla yerine getirmediğinizi belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine müdürlüğümüzce şahsınızla irtibat kurulamadığından / irtibat kurulduğu halde çocuğu getirmeyeceğinizi beyan ettiğinizden / çocuğu belirlenen tarih ve saatte belirlenen yere getireceğinizi belirttiğiniz halde getirmedığınızden 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 41/ B maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca tarafınıza çocuk teslimine dair teslim emri gönderilmesine karar verilmiştir. İş bu teslim emri uyarınca;

- a. Müdürlüğümüzce belirlenen ...../...../..... günü ..... saatinde çocuk ..... 'ı ..... adresindeki teslim mekanına getirmek zorunda olduğunuz,
- b. Çocuğu belirtilen yere getirmenize engel teşkil edecek derecede haklı bir mazeretiniz varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmeniz gerektiği,
- c. Çocuğu getirmez veya haklı mazeretiniz nedeniyle müdürlükçe alınmasını talep etmezseniz, çocuğun, uzman veya öğretmen marifetiyle gerekirse kolluktan yardım alınarak ve zor kullanılmak suretiyle teslim alınacağı,
- ç. Emrin gereğinin yerine getirilmemesi halinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağınız,
- d. Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunabileceğiniz,

hususları tarafınıza ihtaren tebliğ olunur.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

Ek: ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamı / tedbir kararı

EK-6

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

BAŞKA YER MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMEK ÜZERE YAPILAN BAŞVURUYA DAİR TUTANAK

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... müdürlüğümüze başvuruda bulunarak yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini, bu nedenle söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi amacıyla başvurusunun ..... müdürlüğüne gönderilmesini talep ettiğini beyan ederek söz konusu ilamı / tedbir kararını müdürlüğümüze ibraz etmiştir.

İlamın / tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde hak sahibi ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla kendisiyle irtibat kurulabileceğini ve ..... adresinde oturduğunu, ayrıca yükümlü ile ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibat kurulabileceğini ve yükümlünün ..... adresinde oturduğunu beyan etmekle iş bu tutanak ..... Müdürlüğüne gönderilecek dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-7

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN TESLİM EDİLDİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte yükümlü / yükümlünün belirlediği kişi tarafından teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

Yükümlü / Yükümlü Tarafından Belirlenen Kişi

Hak Sahibi

EK-8

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN ADRESTEN ALINARAK HAK SAHİBİNE TESLİM EDİLDİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... Saatinde getirmesi gerektiği tebliğ edilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte yükümlü tarafından çocuk ..... teslim mekanına getirilmediğinden / yükümlünün haklı mazereti bulunduğundan ..... tarafından ..... Plakalı araç ile çocuğun bulunduğu ..... adresine gidilerek zor kullanılarak / zor kullanmaksızın teslim alınan çocuk hak sahibine teslim edilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-9

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞA ADRESTE ULAŞILAMADIĞINA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği tebliğ edilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte yükümlü tarafından çocuk ..... teslim mekanına getirilmediğinden / yükümlünün haklı mazereti bulunduğu ..... tarafından ..... plakalı araç ile çocuğun bulunduğu ..... adresine gidilmiş ancak çocuk .....'a ulaşamadığından hak sahibi .....'a teslim edilememiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-10

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜNÜN EMRİN GEREĞİNİ YERİNE GETİRMEDİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği tebliğ edilmiştir. Yapılan tebliğe rağmen yükümlü ..... emrin gereğini yerine getirmemiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-11

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAKLI MAZERET BİLDİRİM TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ...:.... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü ..... , .../.../... tarihinde ...:.... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla müdürlüğümüzle irtibat kurarak / müdürlüğümüze gelerek ..... mazereti nedeniyle çocuk .....'nın müdürlükçe alınmasını talep etmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-12

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

İRTİBATA GEÇİLMEYEN VEYA TESLİM EMRİ GÖNDERİLMEYEN ÇOCUĞUN ALINARAK TESLİM EDİLMESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine ..... nedeniyle yükümlü ..... ile irtibata geçilmeden / teslim emri gönderilmeden doğrudan ..... tarafından ..... plakalı araç ile çocuğun bulunduğu ..... adresine gidilerek zor kullanılarak / zor kullanmaksızın teslim alınan çocuk hak sahibine teslim edilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-13

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**İRTİBATA GEÇİLMEYEN VEYA TESLİM EMRİ GÖNDERİLMEYEN ADRESE GİDİLMESİNE RAĞMEN
ÇOCUĞA ULAŞILMADIĞINA DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine ..... nedeniyle yükümlü ..... ile irtibata geçilmeden / teslim emri gönderilmeden doğrudan ..... tarafından ..... plakalı araç ile çocuğun bulunduğu ..... adresine gidilmesine rağmen çocuk .....'a ulaşamadığından hak sahibine teslim edilememiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-14

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**ÇOCUK GÖRÜŞME MERKEZİNE GETİRİLEN ÇOCUĞUN HAK SAHİBİ TARAFINDAN TESLİM
ALINMADIĞINA DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü / yükümlünün belirlediği kişi tarafından teslim mekanına getirilen çocuğun..... gerekçesiyle hak sahibi tarafından teslim alınmadığına dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

Yükümlü / Yükümlü Tarafından Belirlenen Kişi

Hak Sahibi

4.2. Kişisel İlişki Kurulması Tutanakları

EK-15

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNİN İLETİŞİM BİLGİLERİNİ BİLDİRMESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... müdürlüğümüze başvuruda bulunarak yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini, bu nedenle söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesini müdürlüğümüzden talep ettiğini beyan etmiştir.

İlamın / tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde hak sahibi ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla kendisiyle irtibat kurulabileceğini beyan etmekle iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-16

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜ İLE İRTİBATA GEÇME VE BİLDİRİM TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile .../.../.... tarihinde ...:.. saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibata geçilerek .../.../.... tarihinde ...:.. saatinde hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü çocuğu bildirilen yere getireceğini / getirmeyeceğini beyan etmiş, iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-17

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜ İLE İRTİBAT KURAMAMA TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile ...../...../..... tarihinde ..... saatlerinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibata geçilmeye çalışılmış ancak ..... nedeniyle kendisi ile irtibat kurulamamış, iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-18

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**YÜKÜMLÜNÜN İLETİŞİM AŞAMASINDA ÇOCUĞU GETİRECEĞİNİ BELİRTTİĞİ HALDE GÖRÜŞME
MERKEZİNE GETİRMEDİĞİNE DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü iletişim aşamasında çocuğu getireceğini belirtmesine rağmen, bildirilen tarih ve saatte çocuğu teslim mekanına getirmediği görülmüştür.

İş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-19

T.C.

..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR TESLİM EMRİ

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi.....'nın, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin..... Mahkemesinin ..... E., ... K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızanızla yerine getirmediğinizi belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine müdürlüğümüzce şahsınızla irtibat kurulamadığından / irtibat kurulduğu halde çocuğu getirmeyeceğinizi beyan ettiğinizden / çocuğu belirlenen tarih ve saatte belirlenen yere getireceğinizi belirttiğiniz halde getirmediğinizden 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 41/C maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca tarafınıza çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emri gönderilmesine karar verilmiştir. İş bu teslim emri uyarınca;

- a. İlam ve tedbir kararında belirtilen / Müdürlüğümüzce belirlenen ...../...../..... günü .....:..... saatinde çocuk .....'ı ..... adresindeki teslim mekanına getirmek zorunda olduğunuz,
- b Çocuğu belirtilen yere getirmenize engel teşkil edecek derecede haklı bir mazeretiniz varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmeniz gerektiği,
- c İlam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünüzün devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı,
- ç Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsi ile cezalandırılacağınız,
- d Yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinin değişmesi hâlinde yeni adres veya iletişim bilgilerini müdürlüğe derhâl bildirmeniz gerektiği,
- e Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunabileceğiniz, hususları tarafınıza ihtaren tebliğ olunur.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

Ek: ..... Mahkemesinin ..... E, ...K sayılı ilamı / tedbir kararı

EK-20

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

BAŞKA YER MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMEK ÜZERE YAPILAN BAŞVURUYA DAİR TUTANAK

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... müdürlüğümüze başvuruda bulunarak yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini, bu nedenle söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi amacıyla başvurusunun ..... Müdürlüğüne gönderilmesini talep ettiğini beyan ederek söz konusu ilamı / tedbir kararını müdürlüğümüze ibraz etmiştir.

İlamın / tedbir kararının yerine getirilmesi sürecinde hak sahibi ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla kendisiyle irtibat kurulabileceğini ve ..... adresinde oturduğunu, ayrıca yükümlü ile ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibat kurulabileceğini ve yükümlünün ..... adresinde oturduğunu beyan etmekle iş bu tutanak ..... Müdürlüğüne gönderilecek dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-21

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN TESLİM EDİLDİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte yükümlü / yükümlünün belirlediği kişi tarafından teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

Yükümlü / Yükümlünün Belirlediği Kişi Tarafından

Hak Sahibi

EK-22

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKÜMLÜNÜN EMRİN GEREĞİNİ YERİNE GETİRMEDİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği tebliğ edilmiştir. Yapılan tebliğe rağmen yükümlü ..... emrin gereğini yerine getirmemiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-23

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAKLI MAZERET BİLDİRİM TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü .....'a teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ...:.... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü ..... , .../.../... tarihinde ...:.... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla müdürlüğümüzle irtibat kurarak / müdürlüğümüze gelerek ..... mazereti nedeniyle çocuk .....'nın müdürlükçe alınmasını talep etmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-24

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN TEBLİĞİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvurunuz üzerine müdürlüğümüzce yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı Müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte teslim mekanına getirilen çocuk tarafınıza teslim edilmiş olup 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 41/C maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca;

- a) İlam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen teslim mekânına getirmek zorunda olduğunuz,
- b) Çocuğu getirmemeniz veya kendinizden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirmeniz halinde 3 aya kadar disiplin hapsiyle cezalandırılacağınız,
- c) Ayrıca hakkınızda suç duyurusunda bulunulacağı,
- hususları tarafınıza ihtaren tebliğ olunur.

Hak Sahibi
Ad-Soyad

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-25

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN İADESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiş, kişisel ilişki için belirlenen süre sonunda teslim mekanına getirilen çocuk ..... yükümlü .....'a / yükümlünün belirlediği .....'a teslim edilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-26

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN HAK SAHİBİNDE BIRAKILMASINA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiş, kişisel ilişki için belirlenen süre sonunda teslim mekanına getirilen çocuk ..... yükümlü .....'a / yükümlünün belirlediği .....'a teslim edilemediğinden hak sahibi .....'a bırakılmış olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-27

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUĞUN KURUM BAKIMINA ALINMASINA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiş, kişisel ilişki için belirlenen süre sonunda teslim mekanına getirilen çocuk..... nedeniyle yükümlü ..... 'a / yükümlünün belirlediği ..... 'a teslim edilememiştir. Çocuk ....., ... nedeniyle hak sahibi ..... 'a da bırakılmadığından kurum bakımına alınabilmesi amacıyla aile ve sosyal hizmetler il/ilçe müdürlüğüne bildirimde bulunulmasına karar verilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-28

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

DOSYANIN YENİDEN İŞLEME ALINMASINA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan çocuk teslimi süreci kapsamında hak sahibinin müdürlüğümüzle irtibata geçmemesi / irtibata geçerek gelemeyeceğini bildirmesi nedeniyle beklemeye alınan dosyanın, hak sahibinin tekrar müdürlüğümüzle iletişime geçerek çocuğu teslim almaya geleceğini bildirmesi nedeniyle yeniden işleme alınarak yükümlüye çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam / tedbir kararında belirtilen görüşme takvimine uygun olarak çocuk .....'ı belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına getirmesi gerektiği hususunun .../.../... tarihinde ..... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla irtibata geçilerek bildirildiğine dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-29

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNİN GELECEĞİNİ BİLDİRMESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan çocuk teslimi süreci kapsamında hak sahibi ..... /.../... tarihinde ..... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla müdürlüğümüzle irtibata geçerek teslim gün ve saatinde çocuk ..... 'ı teslim almak üzere geleceğini bildirmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-30

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**HAK SAHİBİNİN BİLDİRİMDE BULUNMAMASINA / GELEMeyeCEĞİNİ BİLDİRMESİNE DAİR
TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan çocukla kişisel ilişki süreci kapsamında hak sahibi müdürlüğümüzle irtibata geçmediğinden / irtibata geçerek gelemeyeceğini bildirdiğinden dosya beklemeye alınarak yükümlüye çocuğu emirde belirtilen yere getirme zorunluluğu bulunmadığı hususunun .../.../... tarihinde ..... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla bildirildiğine dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-31

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

UZMAN / ÖĞRETMEN REFAKATİNDE KİŞİSEL İLİŞKİ SÜRECİ GÖZLEM TUTANAĞI

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamında / tedbir kararında çocuk ..... ile hak sahibi ..... arasındaki kişisel ilişkinin ..... teslim mekanında uzman / öğretmen refakatinde gerçekleştirilmesine karar verilmiş olması nedeniyle .../.../..... tarih .....:..... saatleri arasında ..... adresindeki teslim mekanında gerçekleştirilen kişisel ilişki sürecinde; .....

..... gözlem ve tespitlerinde bulunulduğuna dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-32

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

DANIŞMANLIK TEDBİRİNE İHTİYAÇ BULUNDUĞUNA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine gerçekleştirilen kişisel ilişki sürecinde; .....

..... gözlem ve tespitlerinde bulunulmuş, ... nedenleriyle çocuk ..... / hak sahibi ..... / yükümlü ..... hakkında danışmanlık tedbirine ihtiyaç duyulduğu kanaatine varılmıştır.

Ad-Soyad

Unvan

Sicil

EK-33

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**YETKİLİ MÜDÜRLÜĞÜN DEĞİŞMESİ NEDENİYLE TESLİM YERİ DEĞİŞİKLİĞİNİN YÜKÜMLÜYE
TEBLİĞİNE DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvuruda bulunarak çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızanızla yerine getirmediğinizi belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesini talep etmiştir. Başlatılan yerine getirme süreci kapsamında teslim dosyası müdürlüğümüzün yetkili olduğu gerekçesiyle müdürlüğümüze gönderilmiş olup devam eden işlemler için müdürlüğümüzce ..... adresindeki teslim mekanının teslim yeri olarak belirlendiği hususu tarafınıza tebliğ olunur.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-34

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**YETKİLİ MÜDÜRLÜĞÜN DEĞİŞMESİ NEDENİYLE TESLİM YERİ DEĞİŞİKLİĞİNİN HAK SAHİBİNE
BİLDİRİLMESİNE DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi ..... adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvuruda bulunarak yükümlü .....'nın çocuk teslimine ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesini talep etmiştir. Başlatılan yerine getirme süreci kapsamında teslim dosyası müdürlüğümüzün yetkili olduğu gerekçesiyle müdürlüğümüze gönderilmiştir. Müdürlüğümüzce .... / .... / .... tarihinde .... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla hak sahibi ..... ile irtibata geçilerek devam eden işlemler için ..... adresindeki teslim mekanının teslim yeri olarak belirlendiği hususu bildirilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-35

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNİN GELECEĞİNİ BİLDİRMESİNE DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan yerine getirme sürecinde; hak sahibi ..... ./../... tarihinde ..... saatinde ..... telefon numarasıyla / ..... iletişim kanalıyla müdürlüğümüzle irtibata geçerek ./../... tarihinde ..... saatinde ..... adresindeki teslim mekanına geleceğini beyan etmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-36

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**TESLİM SÜRECİNİN SORUNSUZ YÜRÜTÜLMESİ NEDENİYLE DOSYANIN İŞLEMEN
KALDIRILMASINA DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan yerine getirme sürecinde; teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde yükümlü .....'nın .../.../.... tarihinden itibaren emrin gereğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirmesi ve müteakip dönemde de kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararına uygun olarak hareket edeceğini taahhüt etmesi nedeniyle son teslim işlemini gerçekleştiren ilgili uzmanın kanaati de göz önüne alınmak suretiyle dosyanın işlemden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine karar verilmiş olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-37

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

HAK SAHİBİNİN TALEBİ İLE DOSYANIN İŞLEMEN KALDIRILMASINA DAİR TUTANAK

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine başlatılan yerine getirme sürecinde; hak sahibi .....'nın .../.../..... tarihinde müdürlüğümüze başvurarak dosyanın işlemde kaldırılmasını talep etmesi nedeniyle dosya işlemde kaldırılmış olup iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-38

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**ÇOCUK GÖRÜŞME MERKEZİNE GETİRİLEN ÇOCUĞUN HAK SAHİBİ TARAFINDAN TESLİM
ALINMADIĞINA DAİR TUTANAK**

Dosya No : Tarih/Saat:

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Yükümlü / yükümlünün belirlediği kişi tarafından teslim mekanına getirilen çocuğun ..... gerekçesiyle hak sahibi tarafından teslim alınmadığına dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

Yükümlü / Yükümlü Tarafından Belirlenen Kişi

Hak Sahibi

EK-39

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**ÇOCUĞUN HAK SAHİBİ İLE GÖRÜŞMEYİ REDDETMESİNDEN DOLAYI TESLİM İŞLEMİNİN
YAPILAMADIĞINA DAİR TUTANAK İLE BU KAPSAMDA HAZIRLANAN PLAN**

Dosya No : Tarih/Saat:

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine açılan teslim dosyası kapsamındahak sahibi ..... ile çocuk ..... arasında kişisel ilişkinin yerine getirilmesi amacıyla çocuk hak sahibine teslim edilmeye çalışılmış ancak çocuk hak sahibi ile görüşmek istememiştir. Tarafımca çocuk ile hak sahibinin iletişimini arttırmak amacı ile görüşmeler yapılmış ancak bu süreçte çocukla yapılan görüşmelere karşılık alınamamış, çocuğun duygusal geçişler yaşaması, görüşmek istemediğini ifade etmesi nedeni ile ikna edilme çabasına girilmiş, çocukla bireysel görüşme yapılmış ancak yine de çocuk görüşmeyi reddetmiş ve bu nedenle teslim işlemi gerçekleştirilememiştir.

HEDEF: Çocuğun görüşmeyi kabul etmemesine neden olan sorunların tespiti ile bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi suretiyle kişisel ilişkinin gerçekleştirilmesini sağlamak.

ÇTY'nin 39. maddesinin 2. fıkrası uyarınca taraflar ile yapılacak görüşme planlaması aşağıda yer almaktadır.

HAK SAHİBİ PLANI; .../.../... tarihinde ..... saatinde hak sahibi ..... ile çocuk ..... arasında gerçekleştirilecek bir sonraki kişisel ilişkide ebeveyn-çocuk iletişimi hususunda iyileştirmeler gerçekleştirmeye, aralarında gelişecek olan iletişim problemlerini gidermeye yönelik mesleki müdahaleler.

YÜKÜMLÜ PLANI; .../.../... tarihinde ..... saatinde hak sahibi ve çocuğun kişisel

ilişkiyi gerçekleştirebilmesi için yükümlü .....tarafından çocuğun olumlu yönde desteklenmesinin sağlanmasına yönelik mesleki müdahaleler.

ÇOCUK PLANI; .../.../... tarihinde ..... saatinde çocuk .....'nın hak sahibi ..... ile iletişim kurmada yaşadığı problemlerin giderilmesinde uygulanacak çözüm yöntemleri, kişisel ilişkinin sağlıklı şekilde gerçekleştirilebilmesi için uygulanacak mesleki müdahaleler.

İş bu tutanak ve plan hak sahibi ve yükümlüye bildirilmek ve dosyasına eklenmek üzere tanzim edilmiştir.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

EK-40

T.C.
..... ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

**HAK SAHİBİNİN İLAM VE TEDBİR KARARINDA BELİRTİLEN SÜRENİN BİTİMİNDE
ÇOCUĞU GETİRMEDİĞİNE DAİR TUTANAK**

Dosya No : .....

Tarih/Saat: .....

Hak sahibi .....'nın, yükümlü .....'nın çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ..... Mahkemesinin ..... E., ...K. sayılı ilamının / tedbir kararının gereğini rızasıyla yerine getirmediğini belirterek söz konusu ilamın / tedbir kararının yerine getirilmesi talebiyle müdürlüğümüze başvuruda bulunması üzerine yükümlü ..... ile irtibata geçilerek / teslim emri gönderilerek çocuğu .....'ı müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına .../.../... tarihinde ..... saatinde getirmesi gerektiği bildirilmiştir. Bildirilen tarih ve saatte teslim mekanına getirilen çocuk ..... hak sahibi .....'a teslim edilmiştir.

Teslim sırasında hak sahibi ..... ya, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 41/C maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca hak sahibinin ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen teslim mekânına getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmemesi veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirmesi halinde 3 aya kadar disiplin hapsiyle cezalandırılacağı ayrıca hakkında suç duyurusunda bulunulacağı bilgisi verilmesine rağmen hak sahibi ..... tarafından ilam veya tedbir kararında belirtilen süre bitimi .../.../... tarihinde ..... saatinde çocuğu müdürlükçe belirlenen ..... adresindeki teslim mekanına getirmediğine dair iş bu tutanak dosyaya eklenmek üzere düzenlenerek imza altına alınmıştır.

Ad-Soyad
Unvan
Sicil

